

*Engel Kumičić
Dopis*

HRVATSKI PLANINAR

GODIŠTE XXVII

UREDNIK:

JOSIP PASARIĆ

1931

IZDALO HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO U ZAGREBU

SADRŽAJ
XXVII. GODIŠTA — 1931.

I. ČLANCI.

1. **Bognolo E.:** Šumski dan na Mosoru 20.
2. **Borovečki Viktor:** Predlog za gradnju planin. kuće na Plitvicama 284.
3. **Filjak Matija:** Iz Sv. Roka preko Sv. Brda u Starigrad i od Jablanca na Rožanske Kukove 247. — Predlog za gradnju planinarske kuće na Plitvicama 285.
4. **Flegler Josip Dr.:** Istočni masiv Prenja 96, 124.
5. **G.:** Nj. Vel. Kraljica u Vranjači 141.
6. **Glad Antun:** Od Oštarija do Zavižana i Krasna 246.
7. **Gušić Branko Dr.:** »Skalin« alpinistički film »V kraljevstvu Zlatoroga« 313.
8. **Horvat Ivo Dr.:** Zaštita rijetke flore 75. — Dinarske planine 332.
9. **Horvat Vladimir:** Njeg. Vel. Kralj na Sljemenu 57.
10. **Jakšić Dušan:** Sjeverna stijena Triglava I. i II. 13 i 40. — Mont Blanc I. i II. 150 i 169. — Matterhorn I. i II. 261 i 293.
11. **Krajač Ivan Dr.:** Sv. Brdo 1. — Velika Paklenica 29. — Tadina Glavica 61. — Hrbat Višerujna 93. — Stirovača i Veliki Alan 109 i 128. — Planinarske vrednote na Velebitu 118. — Novi visinski put na Sjevernom Velebitu 272. — O imenovanju vrhova u Južnom Velebitu 307. — Novi putovi na Velebitu 347.
12. **Marković Zdenka Dr.:** Planinski darovi 71.
13. **Pasarić Josip:** Planinari i »planinari« 24. — Naši planinari — istraživači spilja 72. — Planinarska izložba HPD-a (Č. Kušević) 135. — Prirodni perivoj na Rabu 187. — Historijat HPD-a 197. — Otvorenje novih spilja na Plitvičkim Jezerima 255. — Nove planinske kuće i skloništa HPD-a (1. na Orjenu, 2. Šoićeva kuća u Samoborskom gorju i 3. planinarski dom na Mosoru) 256. — Gradnja planinarske kuće na Plitvičkim Jezerima 282. — Planinarski dom Kraljice Marije na Mosoru 314. — Durmitorski film 338. — Planinarska predavanja 344.
14. **Poljak Josip Dr.:** Durmitor 7. — Krstac, Pišće i Todorov Do 34. — Skrka 66. — Dobri Do, Uspon na Bobotov Kuk i Na vrhu Bobotova Kuka 85. — Silaz sa Dobrog Dola, Zabljak i Crno Jezero 113. — Šugarska Duliba 144. — Iz Samobora preko Kalja i Sošica na Sv. Geru 233. — Zaštita geoloških objekata 244.
15. **Prebeg Zlatko Dr.:** Po Biokovu i oko njega 276.
16. **Premužić Ante Ing.:** Crikvine 325.
17. **Rosandić Zvonimir:** Iz podzemne Like 163, 239.
18. **Učkar:** Uređenje izvora Rječine 342.
19. **Vitezić Dinko Dr.:** Planinarstvo u Hrvatskom Primorju 184.
20. **Vouk Vale Dr.:** Istraživanje vegetacije hrvatskih planina 48.
21. **Zrnc Većeslav:** Autom kroz Velebit 249.

II. GLAVNE SKUPŠTINE HPD-a.

1. HPD podružnica »Papuk« u Virovitici 130. — 2. »Bjelašnica« u Sarajevu 131. — 3. »Visočica« u Gospiću 132. — 4. »Orjen« u Dubrovniku 133. — 5. »Mosor« u Splitu 157. — 6. »Ravna Gora« u Varaždinu 159. — 7. »Japetić« u Samoboru 160. — 8. »Jankovac« u Osijeku 161. — 9. »Gvozd« u Sisku 163. — 10. »Velebit« na Sušaku 189. — 11. »Željezna Gora« u Čakovcu 191. — 12. »Vinica« u Dugoj Resi 192. — 13. »Jelen« u Gerovu 192. — 14. »Kalniki« u Križevcima 193. — 15. »Snježnik« u Krasici 193. — 16. »Zavižan« u Sv. Jurju 194. — 17. »Skrad-

ski Vrh« u Skradu 194. — 18. Zapisnik glavne skupštine HPD-a središnjice u Zagrebu 201—230. — 19. »Oštrc« u Zlataru 250. — 20. »Martinščak« u Karlovcu 251. — 21. »Zrin« u Petrinji 252. — 22. »Mali Rajnac« u Otočcu 252. — 23. »Ivančica« u Ivancu 286. — 24. »Učka« u Kastvu 340. — 25. »Moslavina« u Kutini 340. — 26. Foto-sekcija »Ivančice« 341. — 27. Foto-sekcija »Ravne Gore« u Varaždinu 342.

III. PLANINARSKA PREDAVANJA.

Vegetacija naših planina (Dr. I. Horvat) 77. — Morske životinje — grada naših planina (Prof. U. Girometta) 79. — Ljepote Durmitora (Gda prof. Heneberg-Gušić u Pučkom sveučilištu u Zagrebu i u Narodnom univerzitetu u Beogradu) 110. — Velebitom od Vratnika do Obrovca (Dr. I. Poljak u Osijeku kod H. P. D. podr. Jankovac) 111. — O Zrinjskoj Gori i Hrvatskom Zagorju (Prof. VI. Stahuljak u Pučkom Sveučilištu u Varaždinu) 111. — Planinarska predavanja u Radiu: 1. Dr. Br. Gušić: Dinarski gorski sklop. — 2. Dr. I. Lipovčak: Planinarstvo i zimski sport. — 3. J. Pasarić: Savez planinarskih društava Kraljevine Jugoslavije. — 4. D. Jakšić: Moj uspon na Mont Blanc. — 5. Prof. Girometta: Jame i pećine primorskog krša. — Planinarska predavanja HPD-a i HTK »Sljemena« u Pučkom sveučilištu: 1. Dr. I. Horvat: Na Dinarskim planinama. — 2. Dr. Luka Marić: Kroz Niske i Visoke Tatire. — 3. Dr. J. Poljak: Prenj-planina. — 4. Dr. Br. Gušić: Prokletije (str.344—346).

IV. PLANINARSKA LITERATURA.

Opisi i slike slovenskih planina u »Alpine Journal«-u 25. — »Alpines Handbuch« (Dr. I. Krajač: 1. Primjedbe o geografskom dijelu. — 2. Na koju se planinu Balkana uspeo kralj Filip V. — J. Pasarić: Nepotpuni i netočni podatci u historijskom dijelu) 101. — Plitvička Jezera, album Č. Kuševića (ocjena Dr. J. Poljaka) 258. — »Slavenski Obzor« 258. — Napretkov kalendar 1932. — Vodič kroz Jugoslaviju 346.

V. PLANINARSKE VIJESTI.

Prvi naš alpinističko-geografski film 23. — Prelaz planinara na jugoslavensko-austrijskoj granici 56. — Zimsko-sportske utakmice 80. — Sporazum o turističkom pograničnom prometu s Italijom 138 i 167. — Glavna skupština H. T. K. »Sljeme« 195. — Ugledni strani planinari na Velebitu 232. — Nezgoda našeg planinara na Mojstrovki 253. — Postradao u Triglavskom gorju 254. — Zaglavio u Savinjskim planinama 254. — Nova planin. kuća Sr. P. D. 348.

VI. SLIKE I NACRTI.

Br. I.: 1. Sveto Brdo. Foto: Dr. I. Horvat. — 2. Dobri Do u Durmitoru. Foto: Dr. B. Gušić. — 3. Todorov Do sa Prutašem. Foto: Dr. I. Poljak. — 4. Sjeverna stijena Triglava. Crtao: I. Sigur. — 5. Bobotov Kuk i Zeleni Pasovi. Foto: Dr. R. Simonović. — 6. Središnji vrh Rož. Kukova. Foto: Dr. I. Krajač. — 7. Planinarski dom na Mosoru. Foto: »Mosor«. — Br. II.: 8. Donja Velika Paklenica i 9. Hrapavi Kuk. Foto: Dr. I. Krajač. — 10. Pročelje Škrčkog ždrijela; 11. Zapadna strana Prutaša i 12. Južnoistočna strana Prutaša. Foto: Dr. J. Poljak. — 13. Plana nad Šugarskom Dulibom, 14. Değenia Velebitica i 15. Dryas octopetala na Goljoj Plješivici. Foto: Dr. I. Horvat. — Br. III.: 16.—20. Njeg. Vel. Kralj na Sljemeni. Foto: Đuro Griesbach. — 21. Južno stijenje Višerujna i 22. Istočno stijenje Buljme. Foto: Dr. I. Krajač. — 23. Katun u Škrki. Foto: Dr. R. Simonović. — 24. Zeleno Jezero u Durmitoru. Foto: Dr. J. Poljak. — Br. IV.: 25.—27. Zupci i Šajeni Pasovi u Durmitoru, glavica Bobotova Kuka. Foto: Dr. J. Poljak. — 28. Dobri Do u Durmitoru. Foto: Dr. R. Simonović. — 29. i 30. Sivadija i Boračko Jezero u Prenju. Foto: I. Kahn. — 31. Hrbat Tadine Glavice i Višerujna, Crtao: Dr. I. Krajač. — Br. V.: 32. i 33. Durmitor iz Zabljaka i Crno Jezero. Foto: Dr. R. Simonović. — 34. Zabljak. Foto: Dr. J. Poljak. — 35. i 36. Otjš i Zelena Glava i Pod Otišem u Preneju. Foto: I. Kahn. — Br. VI.: 37. i 38. Nj. Vel. Kraljica ulazi u Vranjaču. Titanski stup. Foto »Mosor«. — 39. i 40. Srednji i Donji dio Vranjače. Foto: D. Stiler. — 41. i 42. Saljev Kuk, Veliki Stolac i Krivi Kuk u Šugarskoj Dulibi. Foto: Dr. R. Simonović. — 43. Gradina Kalnik. Foto: Vl. Novak. — Br. VII.: 44.—52. Mont Blanc (8 slika u umj. prilozi i 1 u tekstu). Foto: Fr. Draženović. — Br. IX.: 53. Pogled na Sjeverni Velebit sa terase iznad Ja-

blanca. — 54. Predjel Kaštanice i 55. Istočni dio na Sv. Geri. Foto: Dr. J. Poljak. — 56. do 59. Srednji i posljednji dio, Piškurova izba u Budinoj pećini i Glavni dio Ledenice. Foto: Z. Rosandić. — 60.—62. Tri nacrti Budine pećine i Ledenice. Crtao: Z. Rosandić. — Br. X.: 63.—65. Matterhorn (3 slike na umj. prilogu). Foto: Fr. Draženović. — 66.—68. Okoliš Rosijeve kolibe, Silaz klancem sa sedla Crikvina i Južna stijena Pasarićeva Kuka (tri slike u umj. prilogu). Foto: Dr. I. Krajač. — Br. XI.: 69.—78. Matterhorn (8 slika na umj. prilogu i 2 u tekstu). Foto: Fr. Draženović (8) i D. Jakšić (2). — 79. Planinarski dom kraljice Marije na Mosoru. Foto: »Mosor«. — Br. XII.: 80.—83. Dinara (4 slike na umj. prilogu). Foto: Dr. I. Horvat. — 84. Prelazni most kod izvora Rječine. Foto: »Učka«.

VII. DRUŠTVENE VIJESTI

Pretplatnicima i suradnicima »Hrv. Planinara« 26. — Obnova članarine i uživanje članskih pogodnosti 27. — Gradnja planinarske kuće na Risnjaku 27. — Dovođenje gradnje planin. doma na Mosoru 27 i 168. — Skijaško sanjkaliste na Sljemeni 28. — Pristup u plan. kuću na Sljemeni noću 28. — Planinarska reduta 54, 83. — Gradnja plan. kuće na Orjenu 54 i 231. — Gradnja plan. kuće na Ravnoj Gori 54. — † Vladimir Stahuljak 55. — Proširenje povlastica na željeznici 55. — Nove meteorol. stanice na našim planinama 56. — Auto-cesta Zagreb—Lika—Šibenik—Split 83. — Putna blagajna H. P. D. središnjice 84. — Važnost za potrošače »Ovomaltine« 84. — Državna potpora H. P. D. podružnici »Mosor« 111. — Ski-sekcija u Splitu! 111. — † Ivan Jelušnik 112. — Izletnički vlak za Gorski Kotar 137. — Nove osnove za gradnju planinarskih kuća 137, 195. — Osnutak nove podružnice u Starigradu na Hvaru 138. — Zasluge za uređenje spilje Vranjače 138. — Planinarski sastanak na Kalniku 165. — Pripomoć vlastelinstva Turn-Taxis za planin. kuću na Risnjaku 166. — Naši planinari u Vranjači. — Otvorenje Plitvičkih spilja. — Planinarska sezona na Velebitu 167. — Vandalizam u spiljama. — Omladinska sekcija H. P. D-a 168. — Osnivanje planin. podružnice u Novoj Gradiški. — Obnovljene markacije na Medvednici. — Kongres Asocijacije slav. planin. društava 195. — Izlet na Lovćen 196 i 232. — Zahvala Nj. Vel. Kralja na pozdravnim telegramima. — Konstituiranje odbora H. P. D. središnjice 230. — Prinosi podružnica za gradnju planinarskih kuća. — Pripomoć H. P. D-a stradalnicima Hrvatskog Zagorja. — Otvorenje i posveta Šoičeve kuće u Lipovcu 231. — Požar Mesićeve kuće 232. — Željezničke pogodnosti (50%) za članove saveznih društava 259. — Naši mili pokojnici: Šime Ivanko i Slavo Balaš 259. — Prvi hrvatski planinari na Matterhornu 259. — Osnutak nove podružnice H. P. D-a u Novoj Gradiški 259. — Primorska strana Sjevernog Velebita (Dr. J. Poljak) 260. — Početak gradnje planin. kuće na Risnjaku 287. — Prinos H. P. D. podružnice »Moslavina« za plan. kuću na Risnjaku. — Naš predsjednik kizabran predsjednikom »Asocijacije slav. planinarskih društava« 288. — G. Emil Weiss de Polna začasni član HPD-a 319. — Osnutak podružnica H. P. D. u Daruvaru. — Planinarska propaganda u Radiu. — Kongres Saveza planinarskih društava Kraljevine Jugoslavije 320. — Novi putovi na Velebitu 347. — Nova planinarska kuća na Orjenu 348. — Predlozi H. P. D-a za poboljšanje putničkog saobraćaja 348.

JUŽNI VELEBIT: SVETO BRDO (1753 m).
Lijevo u pozadini Tulove Grede i masiv Crnopca.

Foto: Dr. I. Horvat

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 1.

SIJEČANJ 1931.

GOD. XXVII.

Dr. I. KRAJAČ:

JASTREBARSKO

SA JUŽNOG VELEBITA

I. Sveto Brdo.

1. Seline—Libinja. Krenuvši s Markom Vukelićem dne 31. VIII. 1928. iz Starigrada obalom prema Selinama stigismo nakon 2 km hoda do zapuštene starohrvatske crkvice sv. Petra i starinskog groblja pod njom sa ogromnim debelim kamenim pločama bez napisa. Na tornju vidi se žbukom premazani stari ornamenat u kamenu. Nakon daljeg hoda (2.5 km) bili smo u Selinama. U tom selu ima, kako su mi pričali, u polju grobova u gromilama, u kojima je mrtvac ležeći zatrpan kamenjem. Odavle smo pošli uz donje korito Male Paklenice i prešavši ga okrenuli prema selu Kneževići.

Prije uspona u selo naidosmo na t. zv. mirila. To će biti ostatak pretkršćanskog staro-hrvatskog običaja kod ukopa mrtvaca. Kad su mrtvaca nosili sa planinskih prigorskih sela k moru na ukop, nosači bi — priča narod — na određenim mjestima počivali. Tu bi položili lijes i to obično na istom mjestu, gdje su i pokojni rodaci na takvom posljednjem putu počivali. Dužina lijesa na tlu označila bi se sa dva uspravna plosnata kamena, a tlo se poslije popločalo i na uspravnom kamenu vrh glave mrtvaca označilo ime i prezime pokojnikovo kao i dan smrti. To su »mirila«, jer se lijes sa pokojnikom kao izmjerio, pa se to za uspomenu sačuvalo: do muža dolazi žena, pa onda djeca itd. Taj se običaj i do danas sačuvao.

Mjesta, gdje se na putu do groba počiva, zovu se i u sjevernom hrvatskom Podgorju »mirila« ili »mirilišta«. Mirila imadu obično izgled napuštenog prastarog groblja na proplanku ili uzvisini, i to redovno na polovini puta od sela do groblja.

Od Kneževića uspesmo se golim krškim terenom ispod stijenja Sapanj (798 m) do Libinja. Domaći ljudi kazuju, da je taj kraj bio nekada gusto ošumljen sve do mora, napose da je šuma do pred jedno stoljeće bila na visoravni Libinja, a da je posječena za izvoz morem.

2. Libinja — Sv. Ivan Usik u Polju. Visoravan Libinja sa Poljem sjeverno pred njim staro je kulturno tlo već od prije do-

laska Hrvata. Danas je to Polje gotovo bez zemlje, koju je voda odnijela, otkada su Libinja i južni obronci Sv. Brda ostali bez šume. Danas ovdje ljetuju seljaci Kneževići (Kuzma kbr. 75), koji imaju svoju kuću u Selinama. Kraj je prema živoj tradiciji izgubio svoje pučanstvo za vrijeme turskih provala. Kojih par stotina metara od kuće Kneževića na Libinjima i danas se pozna trag kapelice u zemlji sa apsidom, a pok. Petar Knežević, stric današnjeg Petra Kneževića, našao je nešto niže u Velikoj Uvali zakopan kalež i crkveni zvonac. U narodu se priča, da zvona te kapelice leže i danas zakopana negdje u njezinoj blizini, pa da se i danas na usponu do Libinja na t. zv. Vratima vidi školja, gdje da su Grci kopali i odnijeli zakopano blago. Na Libinjima smo se odmorili i pili mlijeka, a onda smo pošli do Lokve Prašne (u kojoj danas nema vode) i dalje prema Polju, gdje su ljetni stanovi Kneževića iz Čičevice. Od njih vodi put do kapelice u Polju, gdje stoji ruševina starohrvatske crkvice od suhozida Sv. Ivana Usika (Glavosjeka) na zemljištu Nikolice Bucića iz Selina. Točno pred vratima crkvice išla je stara hrvatsko-mletačka međa, koja je poslije postala dalmatinskom međom, a i danas je ostala međom Primorske banovine. Tu je ona ostavila zapadni rub hrpta velebitskog, spustila se i okrenula prema moru na kote 965 m — 968 m — 1.032 m, odakle se vraća natrag na kotu 1120 m. Čini se, da se je skretanje te međe dogodilo samo radi ove crkvice, koja je morala biti velika narodna svetinja. Nju su Hrvati branili pod svaku cijenu, te je međa radi nje promijenila pravac. Stoga je i tekla pred samim ulazom u tu kapelicu tako, da je kapelica ostala na hrvatskoj strani. Pučka predaja veli, da su došli Ličani i postavili među pred vrata kapelice, kako i danas još vidljivo stoji.

Ta crkvice, ležeći pod Sv. Brdom, morala je biti svetište još iz pretkršćanskih hrvatskih vremena. Sjeverno iza nje je umjetan humak, gromila, t. j. grobište nekoga danas nepoznatog junaka ili narodnog vođe, koji je tu pokopan, pa je narod radi njegove uspomene crkvicu tako uporno i branio. Ruševina crkvice je slična po svojoj jednostavnoj strukturi isto takovoj kapelici od suhozida na Jezerima u Sjever. Velebitu na mjestu Crikvinâ. Kazivao mi je Petar Knežević, da u njihovoj obitelji živi predaja, da je k ovoj crkvici u prošlosti dolazio 24. VIII. svake godine brojan narod na hodočašće i na zavjete. Uz crkvicu je u jesen i proljeće velika Ivanjska Lokva, koja se ispunja vodom sa vrela pod Sv. Brdom; a voda je bitni vanjski elemenat svetišta po pretkršćanskom starohrvatskom Zaratustrovom kultu. Takva se okrugla lokva nalazi i uz spomenutu ruševinu kapelice na Jezerima u Sjever. Velebitu. U ovom nekad glasovitom, a danas izumrlom, prošteništu sa starohrvatskim grobištem pod Sv. Brdom ima se tražiti tumačenje za imenovanje toga gorskog vrha

nad njim kao i za ogorčenu obranu toga brda i kapelice Sv. Ivana Usika pod njim protiv Turaka i Mlečana.

3. Uspón na Štirovac. Odavle počinje uspon poprečnim smjerom pod donjim južnim obroncima Sv. Brda nad dubokim koritom Orljače (u karti krivo: Orljaka), koja u gornjem toku ne presuše. Dalje vodi uspon nad njenim vrelištem u crvenoj zemlji. Nasuprot je kosa sa tri izrazita vrha: Kom 1252 m, Jerkovac 1265 m i Vlaški Grad 1383 m. Idući uzbrdo dolazi se uz put do nepresušnog izvora žive vode zvane Pećica, povrh Sv. Ivana u Polju. Taj izvor u proljeće i jesen baca vodu, koja se slijeva u Polje u veliku Ivanjsku Lokvu i načini od nje jezerce. Uspinjući se dalje prema Štirovcu povrh Pećice dolazimo s lijeve strane puta opet do vrela, koje se zove Korita. Uzlazeći sve više, nad vrelištem Orljače pod sobom, prema neposrednom južnom obronku Sv. Brda stižemo do ljetnih pastirskih stanova na Štirovcu, gdje je kojih desetak metara nad stanovima živa voda zvana Vrelo na Štirovcu. Na toj visokoj zelenoj čistini (oko 1400 m) ispod Sv. Brda nalaze se stanovi vinjerački, u kojima smo dobili mlijeka i sira, a bili smo prilično izmoreni, jer smo hodali oko 7 sati.

Pogled sa Štirovca prema zapadu bio je vanredan: između nas i mora bio čitav niz visokih bizarno formiranih kamenih zubova, tornjeva i rogova velebitskih, između kojih se zlatilo u suncu pred zapadom zrcalo mora. Slika neobična i dostojna, da obdareni slikar barem u dekorativnoj maniri uhvati ove oblike, siluetu i boje, koje tako sjajno i rječito odaju bogatu i živu dušu ovoga inače golog kraja. Domaći su nam pričali, da na vrhu Vlaškog Grada znadu naći »dagnje«, ljušture od dugoljastih mušmula iz mora, kakove i danas ljudi jedu, a tamo se nalaze pojedene i isušene; a to da se ne nalazi ni na jednom okolnom vrhu. Čini se dakle, da su se nekad ljudi s mora zaklanjali ili stanovali kao pastiri (a to znači Vlasi) na Vlaškom Gradu i da su onamo sa sobom od mora donosili dagnje za hranu.

4. Burna noć pod Sv. Brdom. Ma da je bilo pred mrak, nastavismo uspon livadom nad Štirovcem prema Sv. Brdu u nakani, da što više nad morem razapnemo šator za prenočište. Međutim nas je nagli zapad sunca silio, da potražimo mjesto za noćenje ili da se natrag spustimo na Štirovac. Nakon dužeg traženja uspjelo nam je, uspinjući se neprestano, otkriti u južnoj strmoj bočini Sv. Brda zaravanak oko 2 m dug i 1 m širok, koji smo očistili i proširili cepinom. Teškom mukom razapismo šator, jer se bura digla i temperatura sa zapadom sunca pala. Šator smo osigurali sa svih strana kamenjem, da nam ga bura ne odnese u dolinu, a onda se uvukli i zatvorili u nj. Da se zaštitimo od bure, obukosmo svu

odjeću, što smo je imali. Tako smo probavili noć, ali teško, jer je bura, koja je bivala sve jača, drmala i tresla šatorom, da nam je bilo čudo, kako ga nije razdrla. A zima je pred jutro pod burom bila upravo nevjerojatna za ovo godišnje doba. Nama je samo taj čvrsti šator, koji se dade dobro zatvoriti, omogućio, da smo mogli uopće probaviti ovu burnu noć na tom mjestu.

5. **S v e t o B r d o.** Čim je svanulo, nije se radi zime dalo više spavati, a radi bure nismo mogli kuhati čaja. Stoga je Marko sišao do Štirovca da donese litru vrućeg mlijeka. Čekajući njega nakon srušenog šatora meni su zebli prsti. Popivši brzo doneseno mlijeko uprtismo torbe, pa hajd uzbrdo, da se ugrijemo. Dugo smo se uvalom u boku planine uspinjali, dok smo konačno došli na ravni zeleni čistac ispod samoga Sv. Brda. To je lijep tavan u visini od oko 1700 m upravo jugo-zapadno pod najvišim vrhom Sv. Brda. Sa sjevera ga štiti nešto viši nastavak hrpta Sv. Brda u sjevero-zapadnom smjeru. Dok je još na južnom rubu tog tavana pirio žestoki vjetar, koji nam je sprečavao mirno promatranje sa toga lijepog prirodnog vidikovca, dotle na sjevernom kraju istog tavana uopće nije bilo nikakvog vjetra, jer je vjetar prebacivao preko višeg sjevernog hrpta, ostavljajući pod sobom pred hrptom potpunu tišinu. Tu smo se malo odmorili od uspona i bure, a zatim smo odavle uzeli istočni pravac pod vrh Sv. Brda. U nekoj visini sakrismo svoje torbe, da ih ne trebamo vući na vrh, pa uzevši dalekozor i malo hrane uspnemo se pod vrh s južne strane, a zatim na sam vrh Sv. Brda. S toga je vrha krasan, otvoren, opširan, dvostruki pogled: morski i kopneni, potonji prema Lici i Sjevernoj Dalmaciji. Opazismo, da je vrh izvrnut udarcima gromova, jer je potpuno otvoreno eksponiran prema sjeveru, jugu i istoku, a prilično eksponiran i prema zapadu, jer i s te strane nadvisuje okolicu. O nj se s te strane upire gorska kosa velebitska visokim — ne doduše od njega višim — ali vrlo uskim hrptom, koji sastoji iz grebena, koji je s obje strane, t. j. s južne i sjeverne izrazito strm. U Libinjima pričali su mi domaći, da se na vrhu Sv. Brda nalaze tragovi starih zidova; ali ja tu nisam mogao pronaći nikakvog traga bilo kakvom zidu. Sv. Brdo ima samo jedan izraziti vrh na sjevernoj strani kratkog hrpta, koji potonji ima smjer: sjever-jug. Našao sam vrlo zgodno mjesto za buduću visinsku kolibu na visokoj kamenoj terasi kojih 30—40 m niže od najvišeg vrha, a na južnoj njegovoj strani.

6. **Visoki hrbat velebitski i silaz.** Oko 10 sati u jutro spustili smo se sa vrha opet na isti zeleni ravni tavan, odakle smo se popeli na vrh, a uz put smo uzeli torbe. Na tom smo tavanu opet opazili, da nema ni čuha vjetra na sjevernom kraju tavana pod hrptom kojim se Sveto Brdo drži ostalog neposrednog najvišeg dijela Juž-

nog Velebita. Odlučio sam saći kroz dolinu gornje Velike Paklenice. Put, koji se dobro raspoznavao, vodio je odavle visokom uvalom između vrha 1746 m i 1503 m, odakle se spuštao sve do puta Bunovačkog povrha Ivinih Vodica. Kako je bilo još dosta rano, naumio sam da prođem zapadni visoki hrbat uz Sv. Brdo pa da se tek pred Bunovačkim prelazom spustim na Bunovački put prema Ivinih Vodicama. Na sjevernom rubu tavana opazismo puteljak, što odavle vodi preko hrpta strmim sjevernim obroncima prema Lici.

To bi bio najkraći, i ako strmi, uspon na Sv. Brdo iz Like sa polazne stanice Lovinac. Popeli smo se na uski hrbat planine i njime spuštanjem i uspinjanjem nastavili put prema zapadu. Hod po tom uskom a visokom gorskom razmeđu posve je lagan, vrlo zanimljiv i lijep s neprekidno otvorenim vidikom prema moru i Lici. To je u glavnom pastirski nogostup. Najprije dolaze dva mala čunjasta zelena vršića, zatim slijedi kamenitiji dio, gdje smo traverzirali s morske strane. Na tom dijelu puta bila je sva vegetacija požarom uništena i to, čini se, malo prije našeg hoda, jer je cijelo zapadno-južno pobočje bilo crno od izgorjele trave. Tako smo se približili vrhu sa kotom 1746 m, odakle smo opet uživali lijep obostрани vidik. Nato se hrbat nešto spuštao, a mi smo našli nogostup, kojim smo nastavili put prema zapadu. Gledali smo s ličke strane okomito stijenje uz Bunovački prelaz. Kod kote 1658 m počeli smo se sa hrpta spuštati u dolinu pod kotom 1571 m, pa smo konačno uhvatili Bunovački put, kojim smo sišli do Ivinih Vodica, gdje stoje još ruševine Borellijeve kolibe. Nakon kratkog odmora nastavismo put šumom prema Močilima. Na tom silazu imali smo krasan pogled na bujno ošumljenu dolinu gornje Velike Paklenice. Putem morali smo se na jednom mjestu oprezno maknuti s puta, jer je kraj njega žestoko gorio oveći kompleks šume, pa nam je prijetila pogibao od požara. Slične šumske požare gledali smo na tom usponu barem na tri mjesta, što je znak, da se na šumu dosta ne pazi i da sami ljudi zlo postupaju sa šumom.

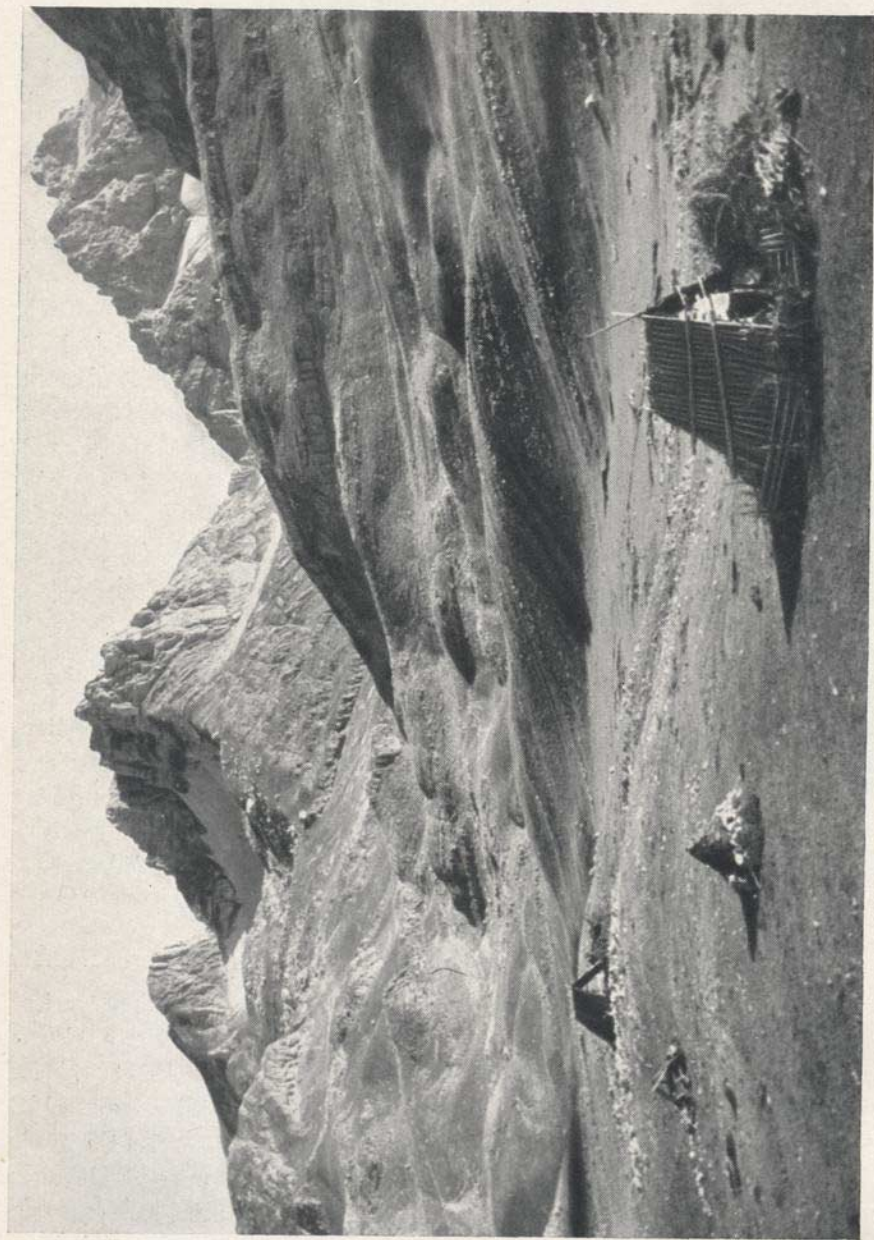
7. O imenu Sv. Brda. Ako se sabere sva do danas sačuvana tradicija, kako sam je gore naveo, i ako se pregledaju svi kulturni ostatci, mislim, da u tomu imamo siguran empirijski i historijski putokaz o imenu: Sveto Brdo. Pod njim je stajalo glasovito hrvatsko proštenišće Sv. Ivana Usika, dakle Krstitelja, koji je krstio vodom, a ova je preuzeta iz pretkršćanskog kulta; taj Sv. Ivan Krstitelj je historijski patronus Croatiae.

Pored toga valja imati na umu, da je južno pobočje Sv. Brda do mora od tisućljeta, već od prethistorijskog doba, kulturno gorsko tlo. U Libinjima je stajalo prethistorijsko ljudsko naselje na Gradini. Danas je to mjesto važno — do danas neispitano — prehisto-

rijsko nalazište napose primitivnog nakita, u koliko nije raznesen, pa nekropola (grobište). Tu su pokapali ogromne ljude u čučućem stavu u uskom prostoru među šest kamenih ploča, kakvih grobova ima i danas. Ljudska vilica ogromne lubanje iz takovog groba obuhvata lako s vanjske strane i najveću današnju čeljust. Zadarska je »Liburnia« ranije uhvatila tradiciju, da se je na području Svetog Brda u historiji bila odlučna bitka između domaćih, dakle Hrvata, i zavojevača i da je neprijatelj suzbijen, a Sveto Brdo obranjeno. Zato da se je prozvalo »Osvetno Brdo«, od čega da je nastalo: Sveto Brdo. Ova se predaja poklapa s onom, koju sam ja zatekao: o borbama za posjed glasovitog narodnog svetišta, Sv. Ivana Usika pod Sv. Brdom. Depopulacija u povodu turskog i mletačkog zavojevanja pokolebala je neprekinutu tradiciju. Međutim Sveto Brdo radi svoje geografske važnosti nije prije te bitke bilo bezimeno, nego su se za njegov posjed baš s toga i vodile borbe, što je od prethistorije igralo u kulturnom i narodnom životu njegovih stanovnika vrlo važnu ulogu.

Sveto Brdo je zadnji visoki ugaoni stup Velebita (ili Velebita, kako su ga prije pisali), t. j. Velog Leba Vida (Vidova)*, velikog bijelog gorskog lanca u smislu Zaratustrove nauke. Kao takovo Sveto je Brdo najvažnije, stojeći na rubu visokog lanca, otvoreno suncu od prvog sunčanog prozorja pa sve dok sunce sjedne za daleke Apeninske gore. Od sviju vrhova na Velebitu ono je najdulje izvrženo sunčanom sjaju. Vječno nebesko oko, Sunce, vidljivi simbol božanstva, vječno miluje prvo Sveto Brdo i ostavlja ga posljednje. Tako Sveto Brdo postaje zemaljski drug izvora života, Velikog Sunca, postaje njegovim dohvatnim simbolom u vjerskim idejama prethistorijske i staro-hrvatske Zaratustrove nauke. Nema vrha na gorskom lancu Veloga Leba Vidova, koji bi u toj mjeri nosio na sebi odlike Sunčane Gore. A kad nema sunca, onda Sveto Brdo u noći i magli opći sa strašnim tamnim silama svemira, koje ga sunovratce iz oblaka udaraju nebeskom vatrom. Na njemu se bije od milijuna godina vječni boj: boj svijetla i tmine, kako uči Zaratustra. Ono je eminentno sunčano brdo; zato svijetlo na njemu vazda i trajno pobjeđuje. Zato i jest: Sveto Brdo. U pitomijem kršćanstvu je to svetište u kasnije hrvatsko doba sišlo u Polje k svetoj vodi, a bilo je tako u pućanstvu ukorijenjeno, da je moralo naći adekvatnog velikog Sveca kršćanstva, preteču Svijetla, Sv. Ivana Krstitelja. On je radi jakosti Zaratustrovih tradicija postao i patron

* O Lebu i Vidu (Velebit) vidi: Manoilo Sladović: Povesti biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske. Trst, tiskom Austrijskog Lloyd 1856., str. 3; nadalje Dr. H. Tuma: Pomen in razvoj alpinizma. Ljudska Tiskarna, Maribor 1930., str. 18.

DURMITOR: DOBRI DO
Pogled na Bobotov Kuk (2522 m), najviši vrh, na Štit i Šarene Pasove.

Foto: Dr. B. Gušić

cijele zemlje. Njegov kult je i do današnjeg dana velik i moćan u čitavom ovom dijelu Velebita.

Pod Sv. Brdom a za Poljem i danas buči i šumi u strašnoj provaliji Mala Paklenica, Zaratustrovski simbol ljudskog života, kojemu su izvori u tmini i svijetlu, prvi jači nego drugi za onoga, koji se nije svojom snagom uzdigao do višeg savršenstva. Tako u Sv. Brdu i čitavom njegovu južnom pobočju i danas živi trajan spomen prahrvatske narodne kulture; samo ga treba potražiti i pročitati iz narodne planine. Zato treba stara geografska i druga narodna imena iz historije i iz pisanih spomenika sabirati, ispitivati i vjerno čuvati, jer su ostatak stare narodne kulture i trajni narodni krsni list, koji jasno svjedoči, da naš narod nije ovdje prolazni slučajni došljak, već prastanovnik, koji u sebi i danas nosi dušu svoje rođene zemlje.

U narodnom smislu Sveto Brdo vazda je značilo vrhovno razgledište domaje. Ono svoju religioznu simboliku vidno sa svojim pogledom prenosi na sve četiri strane svijeta: od skrajnjeg otočja preko niskog tla između mora i Dinare, pa preko Dinare u Bosnu, a preko Like u gornju Hrvatsku. Sve to ono simbolički povezuje u sebi i teritorijalno i religiozno, jer mu je takav položaj; a služilo je u ranoj i sredovječnoj narodnoj historiji i kao opažalište za davanje znakova vatrom, kad bi se neprijatelj pojavio bilo s mora, bilo sa Drave.

Dr. JOSIP POLJAK:

ZAGREB

DURMITOR

Kako sam odlučio, da upoznam čitatelje »Hrv. Planinara« u nizu članaka sa prirodnim ljepotama najviše dinarske planine Durmitora, držim da je za bolje razumijevanje i lakše orijentiranje prijeko potrebno, da se prije toga upoznamo sa općenim karakteristikama, geografskim položajem i geomorfološkim prilikama te u mnogočemu zanimljive planine.

Gorski lanac Dinarskog sistema proteže se u svojoj pretežnoj česti pravcem sjeverozapad-jugoistok, a tek u svom najjužnijem dijelu u Prokletijama zauzima protivan smjer, t. j. sjeveroistok-jugozapad. I baš na granici ovoга razmimoilaženja gorskih grebena izdigli su se gorski masivi Dinarskih planina do najviše apsolutne visine, koja kulminira u najvišoj točki Durmitora — u Bobotovu Kuk u 2522 m, odakle prema sjeverozapadu kao i prema jugoistoku gorski greben gubi na apsolutnoj visini i to u početku u području bosansko-hercegovačkih planina slabije, a dalje prema sjeverozapadu znatnije. Zato nalazimo u području Bosne, Hercegovine i Crne Gore Dinarske masive, koji redom prelaze 2.000 m, kao Čvrstica, Prenj,

Maglić, Volujak, Bioče, Durmitor, Komovi i Prokletije. Od svih tih najviših planina Dinarskog gorskog masiva, kako smo spomenuli, najviši je Durmitor, pa ujedno s najvećom visinom on je i po svom gorskom masivu najglomazniji i prostorno najveći.

Durmitorski gorski masiv smješten je u velikom prostoru, što ga zatvaraju rijeke Tara i Piva, koje se na sjeverozapadnoj padini masiva sastaju i čine tako sa zapada, sjeveroistoka i sjevera jasno i oštro označenu geografsku granicu između Durmitora i susjednih dinarskih planina. Tek prema jugu prelazi Durmitor u nejasnim granicama prema Sinjavini planini odnosno dalje južno prema Komovima. Cijeli Durmitorski masiv možemo razdijeliti u tri morfološki i geografski različite jedinice, i to 1) Durmitor u užem smislu, u koji ubrajamo sklop najviših grebena i vrhova, što se okupljaju oko najviše točke Durmitora — Bobotova Kuka; 2) iz Pivske površi sa Pivskom planinom, koja se nalazi zapadno i sjeverozapadno od samog Durmitorskog sklopa; i 3) visoravan ili površ Jezera, koja se odvaja od istočne padine Durmitora protežući se u pravcu istočnom sve do rijeke Tare. Ova razdioba podudara se i u etnografskom pogledu, jer sam centralni masiv Durmitora služi kao prirodna granica između Pivljana, koji nastavljaju Pivsku površ, i Drobњаčka, koji nastavljaju površ Jezera.

Durmitor u užem smislu sastavljen je od četiri paralelna niza gorskih grebena, koji se steru smjerom dinarskog pružanja t. j. sjeverozapad-jugoistok. Prvi niz sačinjavaju planine Ružica, Lojanik i Žuta Greda, koje čine gotovo jedan suvisli gorski greben, koji je samo na jednom mjestu između Lojanika i Žute Grede pre-rezan dubokim zarezom Klješćine, koji vodi u dolinu Komarnice rijeke. Ovome nizu na sjeveroistok pruža se drugi usporedni greben sastavljen od Planinice Pivske, Krecmana, Prutaša, Vjetrenih Brda, Uvite Grede, Sedlene Grede i Ranisave, pa je od prvog niza odijeljen dubokim visoravnima Todorovog Dola, Dobrog Dola i Lomnih Dolova. Na sjeveroistok ovoga niza uvalila se duboka dolina Sušice i škrke, koja ga dijeli od slijedećeg paralelnog niza gorskih grebena, što je postigao najveće apsolutne visine, a to je niz Suhi Klek, Planinica Drobњаčka, Soje, Bobotov Kuk, Minin Bogaz, Šljeme i Stožina. Napokon je četvrti niz, koji čini skrajnju sjeveroistočnu gorsku zonu Durmitora, a koji je izražen u grebenima Crvene Grede, Obale Grede, Mededa i Savinog Kuka. Ovaj niz u prirodi ne čini doduše jasnu i suvislu zonu s razloga, što je dubokim prodolima rastrgan, pa pojedini dijelovi izgledaju na prvi pogled kao samostalne gorske skupine odvojene od centralnog masiva Durmitora. No, kako rekoh, to je samo prividno,

jer su ti nizovi unatoč toga suvisla gorska masa, koja je genetski, geografski i geološki jedna jedinstvena cjelina s ostalim durmitorskim nizovima. Na sjever od ovoga niza odvaja se jedan niži sklop gorskih grebena, koji su i u svom položaju nešto otklonjeni od centralnog masiva Durmitora, no koje unatoč toga možemo a i moramo smatrati sastavnim dijelovima Durmitora. To su gorske kose Pašina Gomila, Veliki i Mali Štulac.

Svi prije spomenuti nizovi grebena prelaze preko 2.000 m, a najviša točka cijelog durmitorskog sklopa je Bobotov Kuk 2.522 metra. Moram ovdje istaći činjenicu, da je na svim dosadanjim kar-

Foto: dr. J. Poljak

DURMITOR: TODOROV DOL SA PRUTAŠEM I GRUDOM

tama kao i u pretežnom broju opisa o Durmitoru konstantno bila označivana kao najviša točka Durmitora Čiova Pećina. Kada sam to prvi put zapazio u Cvijićevoj radnji »Glacijalne i morfološke studije o planinama Bosne, Hercegovine i Crne Gore«, bio sam odmah na čistu, da je to pogriješno i to s razloga, što naš narod točno diferencira oznaku imena za pojedine morfološke oblike, pa tako i tu nije nikako moglo biti, da bi narod krivo označio jedan vrh oznakom pećina, koju oznaku on vrlo točno i dosljedno provodi za oznaku

spilja. To je ustanovio i B. Gušić u svom prikazu topografske karte »Žabljak«, a i dr. K. Bošnjak u svom članku »Iz mojih sjećanja na Crnu Goru i Crnogorice«, a na nedavno izašloj karti »Žabljak« našeg vojno geografskog instituta unesen je ispravno kao najviši vrh Durmitora Bobotov Kuk sa 2.522 m, a tik ispod samog vrha na jugozapadnoj strani unesena je oznaka za spilje sa naznakom Čirova Pećina. Čirova Pećina je omanja poluspilja u Bobotovom Kuku, koja je nastala na razmaku dvaju slojeva, što ih je djelovanje vode proširilo i stvorilo polupećinu.

Durmitorski masiv izgrađen je u svojoj pretežnoj česti od vapnenačkog i dolomitnog kamenja kredne formacije, a samo na izdancima njegovim nalazimo starijih geoloških elemenata, koji su sudjelovali u njegovoj izgradnji. Grebeni Durmitora prikazuju nam se kao gole krševite glavice, koje su redovno prema sjeverozapadu strmo odlomljene, u čemu se osobito odlikuje Drobnjačka Planinica, Soje i Bobotov Kuk, koji poradi toga s te strane daju sliku strašnih, okomitih i rastrganih gorskih vapnenačkih stijena, sa oštro nazubljenim grebenom. Nešto je drukčije kod Krecmana, Grude i Prutaša, gdje su vodoravni prvobitni slojevi ustrmljeni gotovo pod pravim kutem, pa su radi toga sjeverozapadne strane tih vrhova doduše jako strme, ali mjesto golih odlomljenih stijena nalazimo ovdje slojne glave, koje daju ovim vrhovima sasma zasebnu fizionomiju, koja je bila posljedicom, da je najizrazitiji u tom pogledu vrh dobio ime Prutaš (2.400 m), jer mu je cijela sjeverozapadna strana poradi položaja slojnih glava kao isprutana jakim prugama, koje se već iz daleka zapažaju. Kod sjeveroistočne skupine vrhova obično su odlomljene sjeverne strane kao kod Savina Kuka, Šljemen, Međeda i Oble Grede, dok su im protivne strane položitije i za uspon puno prikladnije. Uspori na najviše glavice Durmitora nisu osobito teški, ali stavljaju na planinara ipak znatne uvjete s obzirom na ustrajnost, orijentaciju i poznavanje krškog terena. Vidici sa pojedinih vrhova, a osobito sa Bobotova Kuka su opsežni i vrlo informativni s obzirom na razmještaj okolišnih gorskih masiva Bosne, Hercegovine, Crne Gore i zapadne Srbije.

U Durmitorskom masivu možemo razlikovati dvije vrste dolina, i to doline tektonske kao Todorov i Dobri Dol, Škrčka Dolina i dolina Sušice, Urdeni Doli, Mliječni i Surtka Dol te Lomni Dolovi, koji su nastali kod stvaranja durmitorskog grebena, a koji su redovno iznad 1.600 m aps. visine. Svi ovi dolovi nose manje ili više tipične karaktere krških dolina, t. j. redovno su sa svih strana zatvoreni. Moram naglasiti da baza tih dolina nije nikad apsolutno ravna, nego je uvijek blago valovita i izbrazdana većim ili manjim udolinama. Svakako je između tih do-

lova najromantičnija i najdivljija dolina Škrke i Sušice, koje u području Durmitora zauzimaju posve zaseban položaj s obzirom na njihov međusobni odnošaj kao i na odnošaj prema rijeci Tari. Druga vrsta dolina bila bi ona, što nastupa na sjeveroistočnom dijelu Durmitora. One su po svom iskonskom porijeklu također tektonske, no kasnije su promijenile bitno svoje lice pod uplivom fenomena oledbe. Takove su doline Međedi Do, Ališnica, Valoviti Do, Lokvica pod Međedom i Usovine pod Šljemenom. Te su doline služile u doba oledbe kao jaka sabirališta firn-snijega, koji je u obliku vrlo kratkih ledenjaka silazio niz dolinske strane prema sjeveroistoku, pa su tako zadobile bitne oznake glečerskih cirkova, u kojima postaju ledenjaci. I danas su te doline u svojim gornjim dijelovima, t. j. u dijelovima neposredno ispod pojedinih glavica mjesta vječnoga snijega, koji ostaje i za najjačih ljetnih suša, što je velika blagodat u toj bezvodnoj zoni Durmitora. Doline pak na sjeveroistočnom podnožju Durmitora tipične su erozione doline, koje su erodirane vodom Durmitorskih snježnika.

Najljepši ures Durmitora su njegova brojna i krasna jezera razasuta po cijeloj njegovoj površini. Među najljepša visokogorska jezera Durmitora ubrojiti nam je lijepa Škrčka Jezera (Veliko ili Zeleno i Malo Škrčko Jezero), koja se nalaze u dolini Škrke između Prutaša i Grude sa zapadne strane, te Drobnjačke Planinice, Soja i Bobotova Kuka sa istočne strane, a Zelenih Pasova i Štita sa južne strane. Prema sjeveru prelazi dolina Škrke u kanjonski razvijenu dolinu Sušice, koja utječe u Taru. Pravi biser među Durmitorskim jezerima je Crno Jezero na sjeveroistočnom podnožju Međeda, koje je ne samo najljepše nego i najveće durmitorsko jezero, a nalazi se u divnom romantičnom kraju, koji je obrastao bujnom crnogoričnom šumom. Ostala su jezera znatno manja po svom opsegu, a i po svojoj ljepoti, pa spominjem ovdje Zmijinjje Jezero u južnom dijelu Crjepuljne poljane, Barno Jezero sjeverno od Crnog Jezera, Zeleni Vir u Surutka Dolu, Valovito, Srablje, Modro i Pošćensko Jezero na putu iz Dobrog Dola u Pašinu Vodu.

Vegetacija durmitorskog masiva je vrlo kršljava i možemo reći u pretežnoj česti na zapadnim stranama sastoji samo od klekovine bora, pa su zato ti predjeli prilično pusti, a obrasli su tek travom. U dolini Škrke nalazimo nešto bukove kršljave šume, dok u dolini Sušice nalazimo lijepu visoku bukovu i crnogoričinu šumu. Naprotiv sjeveroistočni dio Durmitora u okolišu Crnog Jezera i Crjepuljne poljane obrastao je divnom crnogoričnom šumom, iznad koje dolazi rjeđa i slabija šuma bukve, javora i bora, iznad ove pojedinačne grupe stabala breze i jarebike, a iznad njih zona klekovine bora. Najviše

točke vrhova posve su gole stijene bez ikakve vegetacije, pa su urešene tek tu i tamo kojim busenom iz rijetke flore krasnih boja.

U durmitorskom masivu ne nalazimo stalnih naselja nigdje, nego samo kolibe čobana zvane katuni, kojih nalazimo na Dobrom Dolu, u Škrči, na Ališnici, u Lokvici pod Mededom, a na istočnom rubu Durmitora od Pošćenskih katuna do Motičkog Gaja nalazimo velik broj katuna, koji su ovdje već gotovo izmiješani sa kućama stalnih naselja.

Pivska se planina pruža od Pive prema durmitorskom masivu, pa je uz Pivu gotovo ravna ploča, koja se prema Durmitoru postepeno uzdiže. Sjeverno od Pirnođa dola površina je visoravni gotovo ravna ploča, koja je tu i tamo izbrazdana duguljastim udolinama često od znatnih dimenzija, kao primjerice ona, u kojoj je smješteno naselje Pišće, koje je obično polazna točka za Durmitor onima, koji dolaze od hercegovačke strane. Ogromna pivska visoravan prekrita je nepreglednim košanicama, na kojima tek tu i tamo nalazimo po koje zeleno stablo poput kakve oaze u pješčanoj pustinji. Stalnih naselja ima znatan broj na visoravni pivskoj, a sva su naselja razbijenog tipa, t. j. pojedine su kuće jedna od druge udaljene često i po pol kilometra, a smještene su u većim ili manjim udolicama, u kojima ima obilje plodne zemlje i košanica. Kako je to visokogorska površ, to je pomanjkanje dobre izvor vode veliko, a narod se u pretežnoj česti služi vodom iz nakapnica. Poprečna visina pivske površi seže od 1.300 do 1.600 m. Sjeverno i istočno podnožje Durmitora zaprema visoravan Jezera, koja su prostrana ravan srednje visine 1.500 do 1.600 m, pa su s istoka ograđena Tarom, šaranačkim golim brdima i ograncima Sinjavine planine, dok na jugu graniče sa razvođem Bukovice rijeke. Površina im je slabo valovita, a po njoj se vuku niske pojedinačne gorske kose, između kojih nalazimo plitko vijugave udolice. I ovdje su naselja tipa kao i na pivskoj visoravni, što daje naslućivati, da su sva ta naselja u davnini bili katuni, koji su postepeno prešli u stalna naselja, kako to danas vrlo lijepo vidimo u okolišu Motičkog Gaja. Iznimku čini varošica Žabljak neposredno na podnožju Durmitora, koja je nastala u nedavnoj prošlosti. O njoj kaže B. Gušić, da je vještački stvorena zbog blize crnogorske granice prema turskom Sandžaku (referat o karti »Žabljak«, Narodna Starina sv. 20. str. 213). Žabljak je polazna točka za Durmitor za one, koji dolaze iz Plevlja preko Jezera.

Durmitorski masiv predstavlja nam u alpinističkom pogledu jednu vrlo važnu i istaknutu planinu dinarskog gorskog sistema s razloga, što nosi sve karakteristike visokih planina, u kojima je moguće planinarenje lakšeg i težeg tipa, što više, ima u Durmitoru i vrlo opasnih penjačkih tura, koje ni u kojem pogledu ne zaostaju

za onima visokih Alpa. Jedina je neprilika danas, što je Durmitorski masiv teško pristupačan od dalekih ishodišnih točaka, a to je razlog, što se planinari na nj rijetko uspinju. No po vremenu, kada bude izgrađena cesta Šavnik—Žabljak, nestat će i ta poteškoća, a Durmitor će onda privlačiti velike mase planinara, jer on to i zaslužuje svojim prirodnim krasotama.

DUŠAN JAKŠIĆ:

ZAGREB.

SJEVERNA STIJENA TRIGLAVA

U proljeće, kad se okolina tamnoga Bledskoğa jezera zaogrнула bezbrojem cvjetnih voćaka, što su poput bijelih ili ružičastih lepirića posjedale na svježe zelenim obroncima, bijela sijeda glava starca Triglava još je duго ukrašena blistavim vijencem snijega, što naročito u zoru i u predvečerje plamti krvavim rujem. Poput dugih zvjezdolikih krakova spušta se prema južnoj i sjevernoj strani čitav niz dolina, prirodnih prilaza u kraljevstvo Zlatorogovo. Dok sve te doline duboko ulaze u Triglavovo carstvo, najljepša dolina Vrata naglo je zatvorena ogromnom okomitom sjevernom stijenom Triglava, jednom od najviših i najljepših stijena čitavih Alpa. Koliko god puta sam je gledao za vrijeme svojih brojnih tura u Triglavskoj skupini, odasvud me se uvijek ponovno duboko doimala. Gledana od Aljaževa doma, gdje ne možeš jednim pogledom obuhvatiti njenu vrtoglavu visinu, ili sa Bambergove staze, gdje ti se ukazuje u svojoj svojoj grandioznosti, ili iz Tominškova puta, odakle joj se godimice dive brojni planinari: odasvud djeluje na ljudsku psihu bogato ali i teško. Ipak je najljepša iz Križkih Poda, odakle ti se pružila u čitavoj svojoj visini i širini. Poput ogromnoga trapeza zauzela je ona čitavo sjeverno pobočje glavnoga vrha, naglo je odrezala bijelu liniju Zelenoga snijega i široke sipare na njenom podnožju. Bogato razvedena gotovo okomitim naborima, u svojoj visini oko 1200 m, pruža za penjače jedno obilje problema, što po svojoj težini i ozbiljnosti pripadaju među najteže penjalačke zadaće Istočnih Alpa. Duboki Črni Graben dijeli je u dva dijela: istočni, lakše prolazan, i zapadni, koji poradi svojih visokih glatkih i djelomice previsnih ploča pruža današnjoj savršenoj penjalačkoj tehnici najteže zadatke.

Baš zbog toga ima sjeverna stijena Triglava svoju slavnu a ujedno i tragičnu historiju. Mnogo je odvažnih planinara okušalo na njoj snagu svoga duha, srca i svojih mišica, a mnogo ih je opet, koji su tu svoje mlade živote položili na oltar alpinizma.

Predaleko bi me odvelo, da u okviru ovoga članka opisujem potanko sve uspone, koji su do danas izvršeni u Triglavskoj stijeni. Moja

je zadaća samo ta, da pružim pregled svih smjerova u stijeni sa željom, da se u redovima mladih hrvatskih planinara nađe što više oduševljenih alpinista, koji bi udarili stopama svojih slovenskih drugova i alpinista van naših granica. Krajnje je vrijeme, trgnimo se i korak-nimo naprijed! Sve su predrasude pale, putovi su utrti i treba samo dobre volje, energije i vježbe, da i suviše ne zaostanemo. Naš je planinarski pokret star preko pola vijeka, dakle toliko, koliko i evropsko planinarstvo uopće, pa nam je zato dužnost, da i u našim prilikama dohvatimo onaj stepen, do koga se razvio moderni svjetski alpinizam.

U ovome ću članku iznijeti kronološkim redom historijat penjačkih uspona preko sjeverne stijene Triglava sa oznakom pojedinih smjerova. Iz priložene se skice razabire jasno sve, što se do danas na stijeni uradilo. Govorit ću u kratko samo o prvim usponima, a na kraju ću navesti svu literaturu o stijeni, koju sam mogao prikupiti. Samo se po sebi razumije, da će dosta opisa izostati od onih, koji su rasijani u stranim časopisima, no nastojat ću, da dam opise svih prvih uspona, pa će se tako svakome pružiti prilika, da detaljno prouči sve, što ga bude zanimalo o Triglavskoj stijeni.

Opisat ću nadalje uspone hrvatskih planinara preko sjeverne stijene i konačno sve nesreće i žrtve, što su do sada pale rješavajući težak zadatak uspona tom stijenom.

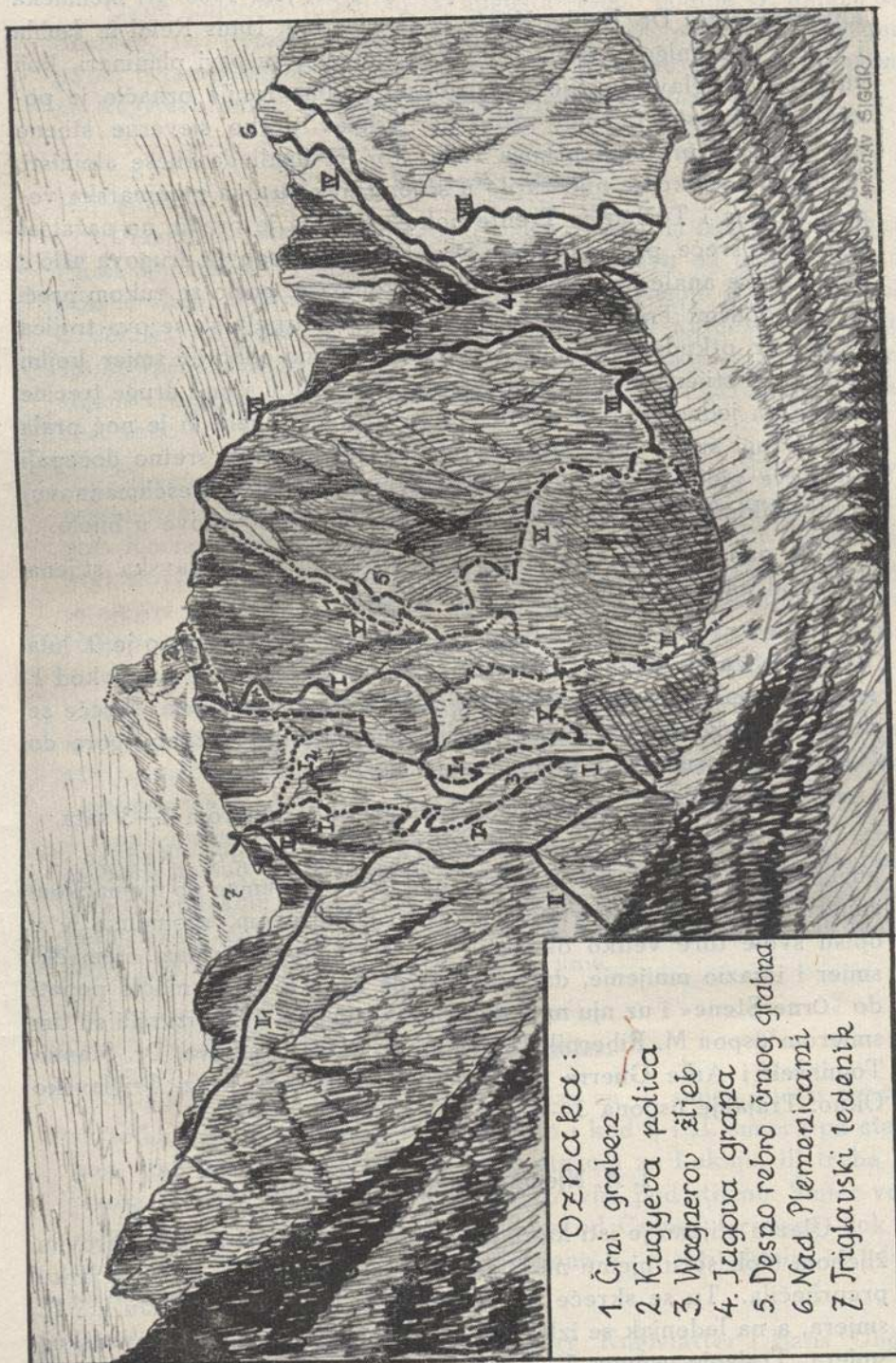
Radi lakšeg pregleda označit ću pojedine smjerove brojkama, koje nosi također i priložena skica:

I. Njemački smjer (Dr. F. König); IA Njemački smjer (G. S. Jahn); II. Slovenski smjer; III. Bavarski smjer; IV. Smjer kroz Jugovu Grapu; V. Gorenjski smjer; VI. Skalaški smjer; VII. Smjer Ö. A. K. (Österreichischer Alpen Klub); VIII. Jugov smjer.

I. Njemački smjer (Dr. F. König)

Sa najviše točke stijene okomito se spušta korito Črnoga Grabena, što po visini presijeca cijelu Triglavsku stijenu i dijeli je u dva dijela, na istočni i zapadni. Njemački smjer prolazi istočno od Črnoga Grabena i izbija na Kugyjevu policu, koja veže Triglavski ledenjak sa zaravni »Za Planjo«. Uspón je ovim smjerom vrlo težak i dugotrajan a u gornjem je dijelu stijena veoma eksponirana. Trajanje uspona 7—9 sati.

Do ulazu u stijenu ide se označenom stazom što vodi od Aljaževog Doma preko Prağa. Na mjestu gdje se ovaj put sastaje sa označenom stazom, što dolazi sa sedla Luknje, zakreće se desno prama Luknji i nakon 5 minuta napušta se nogostup te uspon ide po siparu do pod stijenu, gdje se nalazi jedno snježište, od kuda počinje penjanje.

Ovim smjerom uspeli su se prvi 9. i 10. jula 1906. tri njemačka alpinista, i to: Dr. Feliks König iz Graza, Ing. Hans Reinl iz Ischla i Karel Domenigg iz Beča. Ta trojica ujedno su prvi planinari, koji su prešli Triglavsku stijenu. Dvadeset godina ranije označio je poznati veleturist Dr. Kučy prilaz na Triglav preko sjeverne stijene kao alpski problem prvoga reda, koji bi imali da riješe alpinisti. Međutim se nikome nije žurilo u stijenu, tek su dva planinarska vodiča Komac i Tožbar iz Trente pokušavala da je pređu, no nažalost nisu imali sreće, pa je tako ime Dra. Königa i njegovih drugova ušlo u planinarske anale kao prvih penjača, kojima je pošlo za rukom preći tešku i opasnu Triglavsku stijenu. Dan prije uspjela su se ova trojica na Stenar, otkuda su proučili stijenu i podrobno odabrali smjer, kojim će poći. U stijeni su bili puna 33 sata. Noćili su u visini druge trećine stijene na jednoj uzanoj polici vezani užetima. Cjelu ih je noć prala kiša. Drugi su se dan posvema mokri i premirznuti sretno dočepali Kučyjeve police i sklonili u Staničevu kuću (onda Deschmannovu) pred velikim nevremenom, koje je ponovno uvilo vrhove u bijelo.

Za ono vrijeme smatralo se općenito da je Triglavska stijena jedna od najtežih penjačkih tura u Alpama.

1. *varijanta grebenom*. Ovu varijantu prošao je 9. jula 1924. R. Szalay, poznati njemački alpinist. Ulaz je isti kao i kod I. smjera, a nakon što se pređe donji dio Wagnerova žljeba, skreće se desno te dalje uzbrdo desnim brijegom Wagnerova žljeba gore do Njemačkog tornja, gdje se opet izlazi na I. smjer.

Trajanje uspona od ulaza do spajanja sa I. smjerom 2—3 sata.

2. *varijanta kroz Triglavsko okno*. Kad se 11. augusta 1923. pokojni Dr. Klement Jug prvi put penjao po njemačkom smjeru sa svojim drugovima Volkarom i Kajzeljom, spomenuo je u opisu svoje ture veliko okno tik uz rebro, kojim prolazi njemački smjer i izrazio mnijenje, da bi se možda kroz to okno moglo popeti do »Črne Stene« i uz nju na ledenjak. 15. augusta 1926. izvršili su tim smjerom uspon M. Pibernik-Debelakova, Paula Jesihova, Dr. Stanko Tomišek i Ante Guerra i prozvali ga smjerom kroz Triglavsko Okno. Trajanje uspona 3—4 sata.

I. A. Njemački smjer (G. Jahn).

Ulaz u stijenu je isti kao i kod smjera I. Uspinje se Wagnerovim žljebom, dok se u njemu ne stigne do glatke stijene, što se u jarku prepriječila. Tu se skreće lijevo te dalje uz stijenu između I. i II. smjera, a na ledenjak se izlazi na istom mjestu kao i kod Slovenskog smjera. Trajanje uspona 5—7 sati.

Ovim smjerom prošli su 3. augusta 1906. godine G. Jahn i F. Zimmer. Isti penjači uspeli su se 27. jula 1907. godine I. smjerom, pa su u posljednjem dijelu stijene učinili novu varijantu sa izlazom na Kučju policu u najvišem dijelu sjeverne stijene Triglava.

II. Slovenski smjer.

Ulazi se u stijenu za slovenski smjer obično na istom mjestu kao i kod njemačkog smjera ili oko 200 metara lijevo od njega. Dalje u pravcu skupine ariša pa uz desni rub glatkih strmih ploča, vidljivih iz doline, u dugački jarak do izlaza na ledenjak na desno od slapa, što se ruši lijevo od Turnca. U gornjem dijelu može se izaći na vrh stijene i varijantom, što je u skici označeno sa II. 1. Trajanje uspona 5—6 sati.

Slovenskim smjerom prošao je 22. augusta 1910. godine kao prvi, nestor naših penjača Dr. Henrik Tuma u društvu sa vodičem Josipom Komacom (nazvanim Paver) iz Trente. Kako je Dr. Tuma bio prvi slovenski alpinist, koji se uspeo po Triglavskoj stijeni, nazvan je njegov smjer slovenskim za razliku od smjera njemačkih penjača. Nakon ovoga uspjeha domaćega alpinista zavlada je velika radost u redovima slovenskih planinara, pa mu je i »Planinski Vestnik« čestitao u svom 8. broju (1910.) u ime čitavog slovenskog planinarstva. Ipak je većina domaćih planinara pristajala uz mišljenje, da treba pustiti njemačke penjače, neka oni lome šije u stijenama, a za ozbiljnog planinara da je dovoljno, da se drži označenih i osiguranih putova. S jedne strane — ovakav sud o penjačkim turama, što je u našoj javnosti postao dosta popularan, a s druge i zastoj čitavog planinarstva u svjetskom ratu, uzrokom su, da je punih dvanaest godina trebalo čekati, dok se našla šačica mladih i poletnih slovenskih planinara, koji su se povelili za uzorom Dr. Tume.

III. Bavarski smjer.

Ulaz u stijenu je zapadno od ulaza za I. smjer i to u pravcu svršetka Črnoga Grabena. Prilaz je kao i kod I. i II. smjera po stazi, koja vodi preko Praga i onda desno stazom za Luknju, ili treba od izvora Bistrice produžiti vododerinom ravno pod stijenu. Smjer vodi vrlo strmom i izloženom stijenom lijevo od Črnoga Grabena, dok se ne sastane sa I. smjerom (trajanje uspona 6—8 sati), kojim se izlazi na Kučju policu.

Ovim smjerom prošli su prvi Georg Kuglstatter i Hans Unger 6. septembra 1926. godine.

IV. Smjer kroz Jugovu Grapu.

Ovaj smjer prolazi zapadnim dijelom stijene. Prilaz je označenom stazom za sedlo Luknju i pod sedlom lijevo uza sipar do snježišta ispod Grape, gdje se nalazi ulaz u stijenu. Penje se kroz žljeb, zatim u teškoj stijeni gore do konca stijene, gdje se izlazi na mjestu zvanom »Nad Plemenicami«. Trajanje uspona 6 sati.

Tuda su prešli stijenu kao prvi 16. jula 1927. Joža Čop i Dr. Stanko Tominšek i prozvali smjer imenom Dra. Juga, koji je kanio da u ovom dijelu pređe stijenu, no u tom je postradao životom. Međutim smjer J. Čopa i Dr. Tominška vodi lijevo od stijene, kuda se penjaio pokojni Jug, pa kako je ove godine dvoje penjača prošlo upravo onuda, kuda je namjeravao i Jug, to je Turistovski klub »Skala« odlučio, da se smjer, kojim su prošli Čop i Dr. Tominšek prozove »Smjer kroz Jugovu Grapu«, a ovaj drugi »Jugov smjer«.

V. Gorenjski smjer.

Ulaz je u stijenu kao i za I. smjer, po kojem se uspinje nekih 150 metara i zavija desno u donji dio Črnoga Grabena, zatim iz tog Grabena na njegov desni brijeg i gore na gotovo najviši dio sjeverne stijene. Ovaj smjer je veoma težak i naporan. Trajanje uspona 11 do 14 sati.

Prvi su tim smjerom prešli 27. i 28. avgusta 1928. Joža Čop, Miha Potočnik i Dr. Stanko Tominšek. To je bio jedan od najljepših uspjeha domaćih penjača, koji je obradovao sve naše alpiniste. Držalo se je naime, da se uopće ni ne može zaći u Črni Graben, a još manje da se iz njega uspne gore na vrh stijene. Interesantno je, da se ni sam Čop, koji je zasnovao ovaj uspon, nije mnogo nadao, da će ga moći izvesti. Zimi godine 1927./28. predložio je Potočniku, da pokušaju prodrijeti do u Črni Graben, gdje počiva pokojni Topolovec i da se nakon eventualnog uspjeha vrate u dolinu. Tijekom proljeća, proučavajući stijenu, odlučili su tek da pokušaju izvesti i drugi dio ture. Naknadno su predložili Dr. Tominšku neka im se priključi te su tako ova trojica odvažnih penjača izvršila jedan od najtežih uspona u našim Alpama. U stijeni su bili 26 sati i proveli jednu noć u njoj.

VI. Skalaški smjer.

Ulaz u stijenu je između Bavorskog smjera i Smjera kroz Jugovu Grapu. Stijena je u tom smjeru krajnje teška i eksponirana na mnogim mjestima, pa nema ni mogućnosti međusobnog osiguravanja. To je jedini smjer u Triglavskoj stijeni, koji vodi čitavom njenom visinom od najnižeg do najvišeg njenog dijela, a ujedno je

taj uspon najteži. U gornjem dijelu sastaje se sa Gorenjskim smjerom. Trajanje uspona 12—16 sati.

Izveli su je kao prvi od 9. do 13. augusta 1929. godine Paula Jesihova i Milan Gostiša.

Prije njih pokušali su tuda prijeći stijenu mnogi odlični domaći i strani penjači, no svi su se vraćali sa donjeg najtežeg dijela. Interesantno je, da su se istovremeno za Jesihovom i Gostišom uputila u stijenu dvojica njemačkih planinara i to Dr. Prusik i Szalay, pa kada su u početku stijene našli crvene papire, vidjeli su da su ih naši prestigli, te su odustali od uspona, makar su već ranije pokušavali proći tim pravcem.

Dvoje domaćih penjača malo da nije taj dio stijene platilo glavom, i samo se slučaju imade zahvaliti što su ostali na životu, da poslije izvedu još mnoge neriješene penjačke probleme.

Jesihova i Gostiša bili su u stijeni pet dana i četiri noći, pod najtežim vremenskim prilikama. Godinu dana ranije, nakon što su prešli donji najteži dio stijene, vratili su se radi skrajnje lošeg vremena, a drugi put su izdržali gotovo pet dana i četiri teške noći. Najteža im je bila treća i četvrta noć, kada je nevrijeme doseglo svoj vrhunac. Kiša je padala neprestano, a kroz sate udarala je tuča. U oči posljednjeg dana dovikivali su svom drugu Mihi, koji je bio kod izlaza slovenskog smjera i molili ga da im donese cigarete i druge papuče, jer su im se njihove razišle u mokroj stijeni od napornog i dugotrajnog penjanja. To je Miha i učinio drugo jutro, pa im je spustio na užetu torbu sa traženim stvarima i drugim dakonijama, a ujedno im je pomogao kod izlaza iz stijene. Penjali su se u svemu puna 24 sata, ne računajući tome bivakiranja i traženja prelaza. Ovaj pothvat dvoje neumornih Skalaša svakako je najsmioniji i najteži čin u historiji našeg alpinizma, čiju su slavu prenijeli daleko van granica naše otadžbine.

19. augusta 1930. godine izveli su Joža Čop, Miha Potočnik i Dr. Stanko Tominšek novu varijantu iz Skalaškog smjera na sjeverozapadni rub stijene. Za sada još nije izišao opis tog novog smjera.

VII. Smjer Ö. A. K.

Ulaz u stijenu kao i kod Skalaškog smjera i skoro poslije toga daleko prama zapadnoj strani te lijevo gore na vrh stijene između Skalaškog smjera i smjera kroz Jugovu Grapu. Ovaj je smjer težak i dugotrajan. Trajanje uspona 14—16 sati. Prvi su tim smjerom prešli 5. i 6. septembra 1929. god. Dr. Karl Prusik i Roman Szalay.

VIII. Jugov smjer.

Ovaj je smjer najzapadniji, a ulaz mu je desno od snježišta, što se nalazi pod Jugovom Grapom. Smjer vodi u teškoj i eksponiranoj stijeni pravo gore do izlaza »Nad Plemenicami«. Trajanje uspona oko 16 sati. Prvi su tuda prešli Paula Jesih i Milan Gostiša ovoga ljeta. (U svom opisu zaboravili su zabilježiti datum uspona).

Kao što sam spomenuo, ovim je smjerom htio preći stijenu pokojni Dr. Jug, što se dokazalo time, da su Jesihova i Gostiša našli klin u stijeni, što ga je zabio Jug i s kojega je pao niza stijenu. Ustanovili su tom prilikom, da Jugovoj smrti nije bio uzrokom slab klin, kao što se držalo, jer je nakon toliko godina još uvijek mogao i njima da posluži, već da je bilo krivo tragičnom padu Jugovu, što se odvalila stijena, za koju se je uhvatio stojeći na klinu.

Time sam iscrpio sav historijat usponâ stijenom, iz kojega se vidi s kolikom je žilavosti vođena borba o prvenstvo između slovenskih i njemačkih penjača. Dok je prije svjetskog rata prema svim stranim penjačima stajao potpuno osamljen Dr. Tuma, to se poslije rata digla cijela četa mladih slovenskih turista, koji su nastojali da ne prepuste strancima prvenstvene ture u još neprohodanim stijenama na vlastitoj grudi. Zasluga za to ide u prvom redu Turistovski Klub »Skalu« u Ljubljani, jer je Skalašima uspjelo da skupe oko sebe lijep broj mladih planinara, a između njih sve se više isticali vrsni penjači, koji su počeli da prelaze pomalo sve stijene u Julijskim i Kamničkim Alpama.

E. BOGNOLO:

SPLIT

ŠUMSKI DAN NA MOSORU

Akcija HPD »Mosor«.

Priroda, blaga i dobra na mahove, ukazala je svojim poklonicima najljepši čar svoje blagosti i dobrote u nedjelju (16. XI. 1930.) prigodom »šumskog dana« na Mosoru. Dan krasan, vedar, sunčan; pogledi, osobito pri zalazu sunca, izvanredni, neprispodobivi, sjajni. Ljuvač na Mosoru, gdje se povrh ubava dolca ponosno diže novi dom planinara, svečano je dočekaio svoje miljenike — oko 60 izletnika. Među odličnim gostima se isticahu dvoje sijedih stranaca: Dr. A. Kautzsch, umir. profesor povijesti umjetnosti u Frankfurtu na Majni, i njegova supruga. Boraveći u Splitu u naučne svrhe, zaželjše se planina i u društvu Dr. Abramića, ravnatelja arheološkog muzeja u Splitu, pridružiše se planinarima, da sudjeluju u tom značajnom danu na Mosoru.

Priredba šumskog dana u uskoj je vezi s planinarskim pokretom. Iz ideologije planinarstva ne izvire samo ljubav za planine i smisao za ljepotu prirode; iz njezine se moralne snage rada nešto više i dublje, što izlazi iz srca, a to je ljubav za sve, što je dobro i lijepo, djelotvorna ljubav za rođenu grudu i za svoga bližnjega. To se uopće očituje u stvaranju planinarskih ustanova, kojima

je svrha podizanje socijalnih, privrednih i gospodarskih snaga sela i grada; to se napose zorno ogleda u plemenitoj i altruističkoj priredbi šumskog dana. Planinar, koji stalno svake godine provodi jedan dan u planini u idealnoj namjeri, da svoje ruke omasti njezinom plodnom grudom, sadeći brojne strukove borovih mladica, koje će kasnije svojim zelenilom zaodjeti kršnu golet rodnoga mu kraja, da ga tako pomladi i uljepša, — taj planinar vrši zaista plemenito djelo. Pored toga njegov čin nosi na sebi biljeg čistoga altruizma, jer planinar pri tom poslu ne misli na sebe, kako bi samo sebi priuštio što brži i ljepši užitek; on radi za buduća pokoljenja, jer bor, ako se mladica i primi, raste polagano, pa samo rijetki pojedinci mogu da dočekaju gotovu šumu. Ali planinar, ma da time gotovo i ne radi za sebe, ipak je sretan u tom radu i požrtvovno ga provodi. Stoga se s pravom može nazvati plemenitim i nesebičnim idealno nastojanje splitskih planinara, članova HPD podružnice »Mosor«, da svome Mosoru povrate

PLANINARSKI DOM NA MOSORU

Fotosekcija „Mosor“

zeleno ruho, kojim je u prošlim stoljećima bio zaodjenut, a pri tom im pred očima lebdi kao uzor i ideal — divni Marjan. Ako bude pameti i sreće, Split bi za kojih 50—60 godina mogao biti okružen vijencem zelenih planina — a onda koji bi mu grad na svijetu bio ravan?

Na Ljuvaču planinari se okupiše oko šumarskog stručnjaka i pročelnika šumske sekcije HPD »Mosora«, g. I. Drašćića, koji je prisutne stručno uputio u način sadenja, našto se pristupilo poslu, koji je tekao veselo i s punim elanom. U okolini planinarskog doma na Ljuvaču toga je dana zasaden velik broj sadnica crnog bora, koja biljka najbolje uspijeva na našem kršnom terenu; ali nisu izostale i druge mladice. Divno je bilo gledati, kako između ostalih glava sijede dvije glave, prignute k zemlji, marno posluju kod sadenja, držeći nekom pobožnošću biljku jednom rukom posred iskopane jamice, a drugom trpajući oko nje okolnu zemlju. Oni su dobro shvatili blagotvornu akciju Mosoraša pa su sa zanosom prionuli, da svojim radom prinesu obol pošumljivanju naše goleti. Tako

moralna moć socijalnog čina može da osnaži i pomladi fizičku snagu! Snimljeno je bezbroj slika, pa je izvrstan objektiv fotografskog aparata gospode Kautzsch bio neprestano na njezinim očima.

Već sada su vidljivi plodovi višegodišnje akcije Mosoraša na Ljuvaču. Od više desetina hiljada sadnica, zasadenih oko toga ubavog dolca, primio se znatan broj mladica, pa mladi borovi dižu već sada tanke svoje glavice prema gorskom suncu. Ti zeleni vršići milovidna su pojava za gledaoce, utješljiva za sadioce. Oni bodre planinare, da ustraju u toj eminentno socijalnoj akciji oko pošumljivanja naših divnih primorskih planina.

U podne je bio zajednički objed u blizini izvora Ljuvača. Svak je iz torbe vadio i izlagao na zelenoj trpezi više ili manje bogatu sadržinu, a poslije jela razvi se vesela zabava uz svirku mladih mandolinista, pjevanje, šale i dosjetke, koje su obična poslastica planinarskih objeda u gorskoj prirodi. Razdraganost i veselje čitalo se na svačijim očima. Popodne oko 3 sata krene četa planinara sa Ljuvača, da preko Razvalja na zapadnoj strani Mosor planine siđe u Žrnovnicu. Sa terase toga divnog kraja pucali su vidici, kakvi se čitaju samo u čarobnim pričama. Iz usta se gledalaca otimali usklici: Krasno, divno, božanstveno! Još malo hodanja kroz gudure i klance i duž provalija po ljutom kamenu, pa se planinari prije silaza u Žrnovnicu časkom zaustaviše, da se još jednom dive toj neopisivoj panorami planine, mora i bezbrojnih otoka, obasjanih žarkim tracima sunca sa zapada. Njegova je užarena ploha ostavljala širok crveni trak na glatkoj površini mirnog mora, kao da je po njem planuo golem požar. Pjesma nad pjesmama!

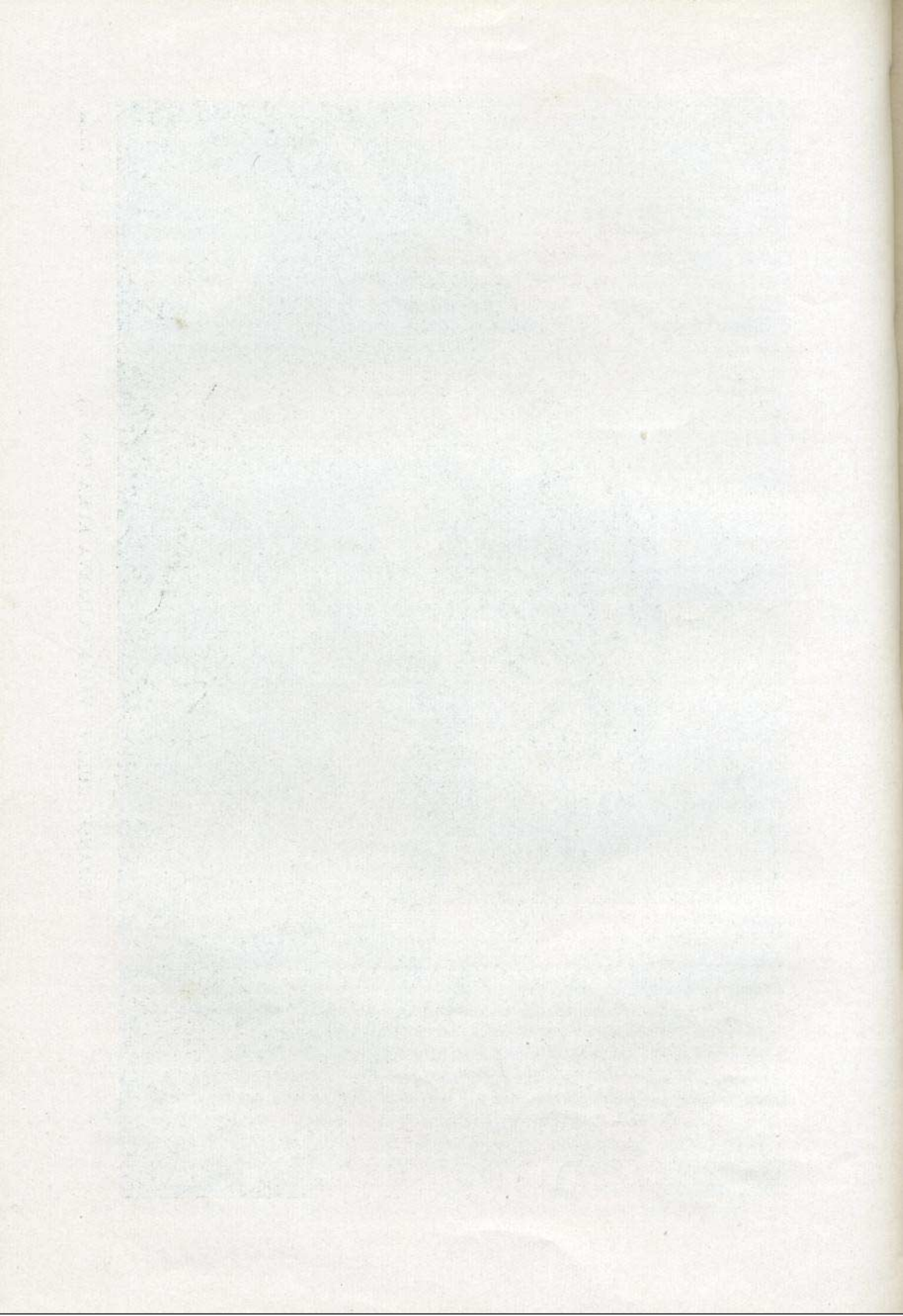
Silaz u Žrnovnicu po divljem kršu bio je za naše mile goste ponešto otežčan. Tu je na više mjesta kamenje dosta izlizano i sklizavo, a uzak nogostup ide uz samu provaliju, pa je potreban oprez pri spuštanju. Stoga su iskusni planinari s brižnom pažnjom, pa i s udivljenjem pratili njihove korake. Ali sve je dobro prošlo, sve je bilo tako zanimljivo, da se kasnije i na licima gostiju čitalo zadovoljstvo.

Već se bila spustila tiha noć, kad su planinari ponešto umorni i očarani stigli u Žrnovnicu, gdje se u gostioni Sinovića razvila živahna veselica. Predsjednik »Mosora« prof. U. Girometta srdačno je pozdravio planinare, istaknuo značaj i ljepotu toga dana i pohvalio uzoran red i disciplinu. Vatrenim je riječima izrazio svoju toplu ljubav prema udruženju, duboku zahvalnost pomagačima i veliku ljubav prema planinskim visinama. Uz to je odlične goste pozdravio na njemačkom jeziku. Prof. Dr. Kautzsch, razdragan i zadovoljan cijelom tom priredbom, od srca je zahvalio na prijaznom prijemu i čestitao »Mosoru« na tako pronicavom shvaćanju kulturno-socijalne zadaće planinarstva. Još su govorili društveni tajnik drug Seitz i Dr. Giunio, koji su svojim duhovitim riječima veselo raspoloženje još uvećali. Oko 8 sati planinari se zdravi i veseli autobusom odvezoše svojim kućama.

HPD podružnici »Mosoru« valja priznati, da je ovim kao i ostalim dosadašnjim radom na kulturno-socijalnom polju zadužio svoj grad i okolni seljački svijet. Tri su svijetle točke u radu i nastojanju toga udruženja: Uređenje pećine Vranjače, gradnja planinarskog doma na Mosoru i priredba »Šumskog dana«.

Foto: Dr. R. Simonović
DURMITOR: NAJVIŠI MASIV BOBOTOV KUK 2522 m. DESNO SE VEZUJU ZELENI PASOVI

PRVI NAŠ ALPINISTIČKO-GEOGRAFSKI FILM

Kako je poznato iz novinskih vijesti, ovoga je ljeta grupa uglednih zagrebačkih planinara, članova HTK »Sljeme«, poduzela smion pothvat, da u filmu prikaže svijetu jedan od najljepših i najinteresantnijih predjela u našoj domovini: Durmitor i njegove susjedne planine, Maglić i Volujak. Akciju je poveo dr. Branimir Gušić, koji je sa svojom gospođom prof. Marijanom Heneberg-Gušić već u nekoliko navrata boravio u tim predjelima, ispitavši ih osim u geografskom također i u turističkom pogledu, tako da je on danas svakako najpoznatiji, da o tim našim lijepim i vrijednim krajevima i u domaćem i u vanjskom svijetu povede riječ. Dr. Gušić organizirao je sam put i radnu rutu, dok su u izvedbi i obradbi filma sudjelovali i ostali članovi ekskurzije. Sve je operaterske poslove oko snimanja i izrađivanja filma poduzeo naš poznati amater i fotografski stručnjak Karlo Koranek-Lumenstein, i sam vrstan planinar i alpinist. Hrvatski Turistički klub »Sljeme«, vjeran svojoj tradiciji: gajenju visoke alpinistike i propagande za naše u turističkom smislu još slabo poznate južne krajeve, preuzeo je tešku zadaću finansiranja i plasiranja ovoga našeg prvog planinarsko-naučnoga filma. Zadaća je tog filma, da u nizu slika, snimljenih u samom terenu bez ikakvih kulisa ili drugih kakovih pomoćnih tehničkih sredstava, vjerno i istinito prikaže sam kraj, centralni dio naših Dinarskih planina, ljepote i karakteristike pejzaža, ali uz to je naročito obraćena pažnja i na život naroda u tim predjelima. Obraden je život dinarskih stočara za vrijeme njihova boravka u planini na katunu, rad oko stoke, posao oko prerađivanja mlijeka, što se ovdje vrši još na vrlo primitivan i starinski način. Tako su u film snimljeni katuni u planini Tovarnici; to su jedinstveno lijepe Gornje i Donje Bare, Planine u Volujaku, bogate Vratnice i krševiti Trnovački katuni, sve sezonski ljetni stanovni naših eminentnih dinarskih stočara, Rudinjana iz Bilećkih i Oputnih Rudina. Na durmitorskoj visoravni snimljen je život naših najviših stalnih naselja, na teritoriju starih hercegovačkih plemena Pive i Drobnjaka, tako na pr. zbor u Crkvicama na sjeveru centralnoga durmitorskog masiva, život u Crnoj Gori, jednom zabačenom naselju u samim visovima durmitorskim, i lijepi Žabljak, gdje naravno nije moglo da izostane ni prekrasno Crno Jezero, pravi biser čitavoga kraja. Uz to su uhvaćeni i neki momenti posve planinarskoga značaja, kao na pr. boravak u Škrki, penjalačka tura na Grudu, jedan od teško pristupačnih centralnih vrhova u Durmitoru, uspon na lijepi Prutaš, pa smioni uspon istočnom stijenom na glavni vrh Durmitora, na Bobotov Kuk (2522 m), tako te će i naši pasionirani penjači i planinari moći da uživaju u gdje kojoj interesantnoj alpinističkoj sceni. Kako doznajemo, obradba se filma ovih dana dovršava, te će uskoro, po svojoj prilici u drugoj polovini januara, uslijediti prikazivanje. Svracamo pažnju našim članovima na ovu rijetku planinarsku priliku, da svakako posjete ovaj film, izrađen od naših domaćih ljudi, članova našega društva, sa sadržajem iz naših domaćih krajeva.

Da naši čitaoci mogu sebi stvoriti približnu predodžbu o tom prvom našem alpinističkom filmu, donosimo iz dugog niza njegovih sjajnih slika vanredno krasan i plastičan krajobraz sa Durmitorskih visina: Dobri Do na južnoj strani Durmitora s pogledom na Bobotov Kuk (2522 m), najviši vrh Durmitora, na Štit i Šarene Pasove. Uz to donosimo vrlo uspjele snimke gg. dra. R. Simonovića i dra. J. Poljaka, koje nam dočaravaju rijetke ljepote i karakteristike planinskog raja na Durmitoru.

PLANINARI I „PLANINARI“

Prvi su pravi, svijesni, organizirani i disciplinirani članovi planinarskog društva; drugi su samozvani planinari, nedisciplinirani, većinom neorganizirani, divlji planinari. Prvi se trse, da upoznaju ideologiju planinarstva i da pravilno shvate njegovu socijalnu, kulturnu, higijensku, odgojnu, rodoljubnu i općekorisnu svrhu; drugima je ideologija planinarstva — španjolsko selo, a glavna svrha njegova — deveta briga. Prvi poznaju točno svoja prava i dužnosti pa potonje vrše savjesno, ostajući vjerni društvu i onda, ako slučajno izgubi koju povlasticu. Drže i čitaju društveni časopis i druga izdanja i redovno posjećuju poučna predavanja i druge društvene priredbe. Drugi, ako se slučajno začlane, traže samo prava i pogodnosti, a dužnosti (na pr. plaćanje članarine) prema društvu vrše samo dotle, dok im to donosi materijalnu korist, pa društvo smjesta ostavljaju na cjedilu, čim se koja koristinska povlastica — možda upravo njihovom krivnjom — umanjuje. Njihova planinarska lektira ne ide dalje od čitanja novinskih vijesti o izletima. Prvi su pristojni, uljudni i uslužni u općenju sa drugovima, kako se i dolikuje obrazovanim ljudima, obično hodaju po označenim putovima i na izletima paze i opominju, da se ne čini šteta tuđem vlasništvu (šumi, livadi, polju, nasadima, branjivini, planinskom cvijeću), a u planinarskim kućama pokoravaju se kućnom redu i paze na red i čistoću. Drugi su im u tome antipodi: surovi su i otesiti u vladanju, a kad se nađu u šumi i na planini, prave buku i galamu da se sve ori brdo i dolina i uopće se tako ponašaju, kao da su podivljali: pucaju iz revolvera s ostrim nabojima i tako rastjeruju divljač i ugrožavaju ličnu sigurnost drugih putnika. Ako se penju po strmom krševitom terenu, ruše bezobzirce kamenje na one, koji idu ispod njih, a u šumama urezuju svoja »slavna« imena u zdrava stabla ili u planinarske objekte (piramide, kolibe itd.), lome ili sijeku glavice boričima i drugim mladimaćama pokraj puta, pale vatru kraj šikarja i suhog lišća, a kod odlaska ostavljaju žeravku nepogašenu, čime su ti vandalčići u dresu ili bez-dresa dosad prouzročili već mnogo šumskih požara, koje onda neupućeni svijet nepravom bilježi na rovaš svijesnih i discipliniranih planinara. A kad ti nazovi-planinari stignu do planinarske kuće, prvo m je, da na terasi kraj punih stolova zaigraju nogomet, a ušavši u kuću, napune ju svojom grajom i halabukom. Prvi ili što prije hoće da budu posluženi, a ako to kraj velikog mnoštva drugih gostiju nije moguće, udare u grdnje ne samo protiv posluge, nego i protiv dotičnog planinarskog društva, kojemu kuća pripada. Pristupninu, dakako, »načelno« ne plaćaju, premda se ona redovno ubire u svakoj planinarskoj kući na svijetu. Ni upisna knjiga nije pošteđena od njihovih duhovitih »finoća«. Ako kojim »sretnim« slučajem više takvih planinara dobije doznaku za noćenje u planinarskoj kući, — onda Bože pomози! Zgrada se sva trese od lupe vratile i bučnog štopota po stubama i hodnicima, što se u sobama često do zore izmjenjuje pjevanjem, svirkom i grohotom. Na opomene odgovaraju obično »biranim« izrazima svoja posebnog rječnika. Ima i takovih, koji se kao nečlanovi na lukav način dočepaju doznake za konak na ime kojega društvenoga člana, a kad su »in flagranti« zatečeni, nećkaju se da plate propisanu dvostruku noćarinu. U jutro ima se u njihovim sobama šta i vidjeti: prava »mrzost pustošenja«. Posteljina zgužvana i zamazana, pokrivači od gojzerica zaprljani, katkada na okrajcima oprženi svijećom ili poprskani »suviškom« povraćena vina i hrane, pod zablacen, vrata ili ključanica razbita, čaša ili boca za vodu ili odnesene ili potrte. U opće je u novije doba ušlo u običaj, da takvi »planinari« kušaju »ponesti« sa sobom ne samo komade namještaja i posteljine iz spavaćih soba (ručnike, plahte, jastuke, svijjećnjake itd.), nego i jedaći pribor, čaše i boce iz gostione; a kad se takvi dugoprstići uhvate u činu, onda se tobože naivno izgovaraju, da su se »zabunili« ili

ovako: »Pa što vam je stalo do jedne boce, čaše, vilice, noža, žlice, ručnika itd.?« Kakav razor i sramotu mogu da počine ovakvi »planinari«, žalostan je primjer na po razvaljena crkvice sv. Jakoba i crkvena kućica kraj nje na Sljemeni. Planinarska društva i njihovi svijesni članovi neka u zajednici s organima javnih oblasti energično suzbijaju slične pojave poratnoga divljaštva. Ima krajeva (na pr. u okolini samoborskoga Oštrca), gdje seljaci prijekim okom gledaju na prave planinare poradi takvog pustošenja i šumskih požara, što su ih svojim lakoumljem prouzročili pseudo-planinarčići. Nije utjeha, nego žalostan znak vremena, da se takav vandalizam javlja i drugdje, otkad je val planinarenja zahvatio šire krugove. Slične se tužbe mogu čitati u švicarskim, njemačkim i čehoslovačkim turističkim časopisima, a nedavno se i slovenski »Planinski Vestnik« oštro oborio na divljaštva takovih nazoviplaninara u slovenskim planinarskim kućama.

U posljednje se vrijeme javlja još jedna vrsta nadri-planinara: »planinarski« hohštapleri. U planinarskim kućama u Sloveniji se upisuju u upisne knjige kao članovi naših planinarskih društava i takova lica, koja to nikad nisu bila; ili kao bivši članovi iz daleka pokazuju stare legitimacije, da tako izvuku članski popust na željeznici ili na pristupnini i noćarini u planinarskim kućama. Takovih lažnih upisa bilo je ove godine priličan broj (na pr. u Tillerovoj kući u Logarskoj dolini). Savezna planinarska društva poduzet će potrebne mjere, da se u buduću spriječe slične smicalice »planinarskih« hohštaplera i energično suzbiju pokušaji divljaštva.

Planinar.

PLANINARSKA LITERATURA

OPISI I SLIKE SLOVENSKIH PLANINA U »ALPINE JOURNAL«-u. Najglasovitiji i najstariji svjetski alpinistički časopis »Alpine Journal«, društveno glasilo čuvenog engleskog alpinističkog društva »Alpine Club« u Londonu, donio je u posljednje tri godine tri oveća članka sa slikama o Mojstrovki, Škrlatini i Sjevernoj stijeni Triglava.

U br. 237. »Alpine Journal«-a od studenoga 1928. izišao je članak »The S. E. Face of the Mojstrovka« iz pera Mrs. Copeland, lektorice engleskoga jezika na ljubljanskom sveučilištu, koja je ljeti g. 1927. pod vodstvom poznatoga slovenskog alpinista Jože Čopa i u društvu odlične alpinistice Pavle Jesihove i smionih penjača dra. Stanka Tomiņška, Danila Martelanca i Mihe Potočnika izvela vrlo teški uspon preko sjevero-istočne i jugoistočne stijene na vrh Mojstrovke. Članku su dodane četiri slike po fotografskim snimkama dra. S. Tomiņška, i to: veća slika s pogledom na Mojstrovku sa previje Vršiča, i tri manje: sjeverno-istočna i južno-istočna stijena sa ucrtanom smjerom uspona, Čopov strmeniti smjer po sjeverno-istočnoj stijeni i sjeverna stijena sa ucrtanom tri smjera iz g. 1927. i 1928.

U broju 238. od svibnja g. 1929. izišao je članak Stanka Tomiņška o prvom usponu po sjeverno-zapadnoj stijeni Škrlatice sa dvije slike, i to: veća slika sjeverno-zapadne stijene Škrlatice po fotografskoj snimci E. Planinška i manja slika iste stijene sa ucrtanom rutom iz g. 1927. po snimci St. Tomiņška. Autor ovdje potanko, instruktivno i slikovito opisuje vanredno teški uspon, što ga je po toj sunovratnoj stijeni na vrh Škrlatice izveo sa svojim alpinističkim drugovima Pavlom Jesihovom, Jožom Čopom i Danilom Martelancem. Uspón je uz silne poteškoće i opasnosti trajao 9 sati. Taj članak s opisom tako znamenitog uspona doista je zavrijedio da se priopći i u originalu.

Treći članak pod natpisom »Two Variations on the Triglav« (dva nova smjera na sjevernoj triglavskoj stijeni) izišao je ove godine u svibanjskom broju 240. U prvom dijelu ima opis uspona po novom »Crni Graben« (engl. »Black Gully«) smjeru iz pera Mihe Potočnika. Taj prvi uspon izveo je autor 27. i 28. VIII. 1928. sa Jožom Čopom i dr. Stankom Tominšekom, a trajao je uz najveće poteškoće 26 sati. Oni su tom pravcu dali ime »Gorenjska smer«. U drugom dijelu priopćen je izvještaj dvoje slovenskih alpinista Pavle Jesihove i Milana Gostiše, članova »Skale«, o prvom njihovom usponu po novom t. zv. »Skalaškom smjeru«, koji su izveli u vrijeme od 9.—13. VIII. 1929. Oba je dijela iz slovenskoga jezika prevela na engleski jezik prije spomenuta lektorica gđa Copeland, kojoj uredništvo »Alpine Journal«-a zahvaljuje, što je poslala te »zanimljive podatke o modernim junačkim djelima slovenskih drugova«.

Tom je članku dodana veća slika Triglava sa sjevernom stijenom po snimci slovenskoga fotografa Janka Škerlepa i dva nacrtu svih smjerova uspona po sjevernoj triglavskoj stijeni, i to od Oskara Delkina i gđe. Copeland. Tako su ova tri znamenita uspona na slovenskim Alpama kao i imena spomenutih alpinista postigla svjetski glas, osvojivši tako odlično mjesto u tom uglednom alpinističkom časopisu. Našoj braći slovenskim planinarima srdačno čestitamo na tom velikom uspjehu.

DRUŠTVENE VIJESTI

BRAĆI PLANINARIMA — PRETPLATNICIMA I SURADNICIMA »HRVATSKOG PLANINARA«. »Hrvatski Planinar« ulazi s novom godinom u 27. godište, u kojem će kao i u prošloj godini izlaziti u 12 brojeva na dva arka s brojnim ilustracijama (oko 6 u svakom broju) i obilnim planinarskim štivom, a uz dosadašnju pretplatu od D 50 (po broju D 4.17), za đake i naučnike D 40.—, a za nečlanove D 60 (po broju D 5).

U prošloj je godini »Hrvatski Planinar« znatno proširen opsegom, sadržajem i slikama, a pretplata mu je ostala ista. Dok je u god. 1929. u 10 brojeva imao 13 suradnika sa 22 izvorna članka, broji u god. 1930. u 12 brojeva 21 planinarskog pisca među svoje suradnike sa 55 izvornih članaka. I broj slika na umjetnim prilozima kao i u tekstu je isto tako porastao: od 67 u god. 1929. na 81 u god. 1930., od kojih su bile u god. 1929. 24 velike na umjetnim prilozima, a u god. 1930. ima takovih oko 40, dakle gotovo polovica ukupnoga broja, te na svaki broj otpada oko 6—7 slika. Uredništvo i suradnici se brinu, da list dignu na doličnu visinu, a društvena uprava nastoji, da redovito izlazi početkom svakoga mjeseca. Te reforme nailaze doduše na hvalu i priznanje s mnogih strana, ali za tom moralnom daleko zaostaje materijalna potpora društvenih članova. Stoga ih ponovno bratski pozivamo, da živom propagandom pribave »Hrvatskom Planinaru« što veći broj pretplatnika za g. 1931. Časopis će moći da bude to bolji, što bude imao veći broj pretplatnika. Naša težnja ide za tim, da uzmognemo svaki broj izdati ovako ureden i opremljen, kao što je ovaj 1. broj 27. godišta. Podjedno molimo i pozivamo naše vrijedne suradnike, da uredništvo kao i dosada bratski podupiru člancima, opisima i izvještajima o usponima i izletima, kao i uspelim fotografskim snimkama sa naših krasnih planina. Izvorni će se članci i snimke honorirati po dosadašnjem mjerilu; a ako se javi više stotina novih pretplatnika, te list postane aktivan, to će se mjerilo povisiti.

OBNOVA ČLANARINE I UŽIVANJE ČLANSKIH POGODNOSTI. Društveni se članovi upozoruju, da im s 31. prosinca 1930. utrnjuje pravo na pogodnosti, što ih na osnovi iskaznice za g. 1930. uživaju na državnim i vicinalnim željeznicama (na pr. na Samoborskoj) i parobrodima; zatim u planinarskim kućama ne samo HPD-a nego i saveznih društava (SPD-a u Ljubljani, DPBH, »Romanije« i »Kosmosa« u Sarajevu, »Fruške Gore« u Novom Sadu i SrPD-a u Beogradu), pak u planinarskim kućama »Asocijacije slavenskih planinarskih društava« (Klub československých turistů u Prahu, Polskoe Towarzystwo Tatrzańskie u Krakovu i Blgarsko Turističesko Družestvo u Sofiji). Osim toga naši društveni članovi ne mogu od 1. siječnja 1931. tražiti popuste u brojnim hotelima, gostionama i trgovinama, koji su poimence označeni u oglasima »Hrvatskog Planinara«, ako ne predoče iskaznicu s potvrdom o uplaćenju članarini za godinu 1931. Stoga članovi, koji radi gornjih pogodnosti hitno trebaju člansku iskaznicu za g. 1931., neka dosadašnji pravodobno obnove, a novi uplate članarinu za g. 1931. u društvenoj poslovnici (Dolac 1), koja će im pribaviti i potrebnu potvrdu željezničke direkcije. Uopće su svi članovi po pravilima (§ 3.) dužni odmah o novoj godini uplatiti članarinu unaprijed »za cijelu kalendarsku godinu«. Od te su dužnosti riješeni samo oni, koji svoj istup iz društva za narednu godinu (1931.) pismeno prijave »u mjesecu prosincu« (1930.), a koji to ne učine, smatraju se po pravilima (st. 7. § 3.) »i nadalje članovi društva« te ostaju »dužnici za sve dospjele do onda obveze«, t. j. društvo je vlasno da od njih utjera članarinu i za ovu narednu godinu. Stoga se pozivaju svi članovi, da i u vlastitom interesu što prije svojoj članskoj dužnosti udovolje.

GRADNJA PLANINARSKKE KUĆE NA RISNJAKU. Davno zamišljena osnova o gradnji prostrane planinarske kuće na Risnjaku (1528 m), toj najljepšoj i najvišoj planini u Gorskom Kotaru, primiće se svome ostvarenju. To se u nemaloj mjeri ima zahvaliti g. dru. J. Šiloviću, banu Savske banovine, koji kao iskusan planinar i rođen Primorac shvaća turističku važnost takve kuće na Risnjaku za Gorski Kotar i Hrvatsko Primorje te je u tu svrhu namijenio potporu od Din 85.000 iz ovogodišnjeg proračuna Savske banovine, a ujedno pripomoći i susretljivosti ministarstva šuma i rudnika, koje je zamoljeno zemljište za gradnju te planinarske kuće u površini od 500 m² dalo u zakup HPD-u na 90 godina uz godišnju zakupninu od Din 2.—. Sada HPD središnjica u sporazumu sa podružnicom »Velebit« na Sušaku, koja za ovu gradnju pokazuje živo zanimanje te je u tu svrhu votirala iznos od Din 15.000, izvodi pripradne radnje prema osnovi, što ju je izradio naš tehnički stručnjak i odbornik g. ing. J. Neuman, koji u njoj predviđa zgodne praktične uređaje po uzoru drugih novih planinarskih kuća. Ujedno se vode pregovori za nabavu i dopremu građevnog materijala, a u proljeće, čim snijeg okopni, počinje se graditi cisterna i kopati temelji. Nakana je sagraditi pravu alpinsku kuću, koja će se vanjskim licem prijatno doimati planinara, a unutarnjom rasporedom pružati onu udobnost, što na posjetnike privlačivo djeluje. Ima nade, da će do jeseni biti ne samo izgrađena, nego i u svojoj nutринi potpuno uređena. Za ovu se gradnju živo zanimaju i druge naše podružnice, te je HPD podružnica »Risnjak« u Delnicama obećala prinos od Din 5000, dok je HPD podružnica »Martinšćak« u Karlovcu na posljednjoj glavnoj skupštini namijenila iznos od Din 4000, koji je poslala matici, a ova će također pridonijeti potrebnu svotu u razmjeru s financijalnim stanjem društva.

DOVRŠENJE GRADNJE PLANINARSKOG DOMA NA MOSORU. Osim gradnje kuće na Risnjaku u građevnom programu ove je godine predviđeno unutarnje uređenje planinarskog doma na Mosoru, što ga je u jesen HPD podružnica »Mosor« u Splitu podigla u sporazumu i potporom

središnjice. Kako nam slika u ovom broju pokazuje, ovaj dom u Dalmaciji impozantna je planinska građevina, koja će dostojno reprezentirati hrvatsko planinarstvo na gordoj planini Mosoru na pogledu sinjega Jadrana. Troškovi gradnje dosad iznose oko Din 200.000, a za unutarnje uređenje i potrebni namještaj predviđa se dalji trošak od Din 180.000. Kako »Mosor« ne može sam namaknuti toliku svotu, pouzdano očekuje, da će ga u tom konstruktivnom poslu solidarno i djelotvorno poduprijeti posestrime podružnice, jer se taj dom gradi ne samo za članove »Mosora«, nego za sve članove HPD-a i druge planinare. Napose one podružnice, koje ne grade i ne izvide investicije u svome kraju, dužne su prema pravilima (»imutak društva ima se upotrebljavati samo u društvene svrhe«) bratski pomagati one podružnice, koje rade i grade. Tako su dosad radile naše u tom pogledu uzorne podružnice »Martinščak« u Karlovcu, »Željezna Gora« u Čakovcu, »Oštrc« u Zlataru, »Ravna Gora« u Varaždinu, »Plješivica« u Jastrebarskom, »Gvozd« u Sisku, »Zrin« u Petrinji i »Vinica« u Dugoj Resi.

PLANINARSKA PREDAVANJA. Poslije nove godine HPD središnjica u Zagrebu priređuje niz planinarskih predavanja, od kojih će jedno od prvih biti o Velebitu i njegovim krasotama, a držat će ga uz pokazivanje brojnih novih diapozitiva vješti predavač g. dr. Josip Poljak, pisac stručno-planinarskog djela »Planinarski Vodič po Velebitu«. Istoga predavača pozvala je naša podružnica »Jankovac« u Osijeku, da i ondje održi predavanje o Velebitu, koji je danas postao popularan u planinarskim redovima.

SKIJAŠKO SANJKALISTE SA SKAKALNICOM. Otkad se i u nas prije 2 godine počeo jače razvijati zimski sport, osjećala se potreba, da se za zagrebačke skijaše, koji se danas broje i na hiljade, jer u tom sportu živo učestvuje omladina obojega spola, uredi na Sljemenu podesno sanjkalište sa skakalnicom. Tomu je sada doskočio agilni zagrebački zimsko-sportski podsavez, koji je u blizini Rauhove lugačnice na sjevero-istočnoj strani Sljemena našao zgodno mjesto i uredio sanjkalište sa skijaškom skakalnicom, na kojoj će se ove zime izvoditi zanimljiva skijaška natjecanja. Na njih će vjerojatno nagnuti sva sila svijeta iz Zagreba. To uređenje stoji oko D 3000, u koju je svrhu HPD središnjica dala iznos od D 500.

PRISTUP U PLANINARSKU KUĆU NA SLJEMENU NOĆU. Po kućnom redu planinarska se kuća zatvara u 11 sati prije ponoći, pa poslije toga ne smije se izdavati piće ni jelo osim čaja. No u novije vrijeme učestale slučajevi, da neki planinari subotom i u dane prije blagdana dolaze pred kuću i poslije ponoći i traže bukom i lupom pristup u kuću. Time narušavaju noćni mir i obično razbudi sve ukućane. Da se tomu zlu stane na kraj, društvena je uprava dala upute opskrbniku, da na takove dane ima davati pristup u kuću do 1 sat poslije ponoći, a u slučaju nevremena i kasnije. U tu svrhu ima se izvesti zvono od ulaznih vrata do služinske sobe.

* **SADRŽAJ:** Dr. I. Krajač: Sveto Brdo (s 1 slikom, 1). — Dr. J. Poljak: Durmitor (sa 3 slike, 7). — D. Jakšić: Sjeverna stijena Triglava (s 1 nacrtom, 13). — E. Bognolo: Šumski dan na Mosoru (s 1 slikom, 20). — Prvi naš alpinističko-geografski film, (23). — Planinari i »planinari« (24). — Planinarska literatura: Opisi i slike slovenskih planina u »Alpine-Journal-u« (25). — Društvene vijesti (26).

Odgovorni urednik: prof. Josip Pasarić, Ulica Kraljice Marije 20. — Izdavač »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tisak »Tipografije« d. d. Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Zagreb, Selska c. 39.

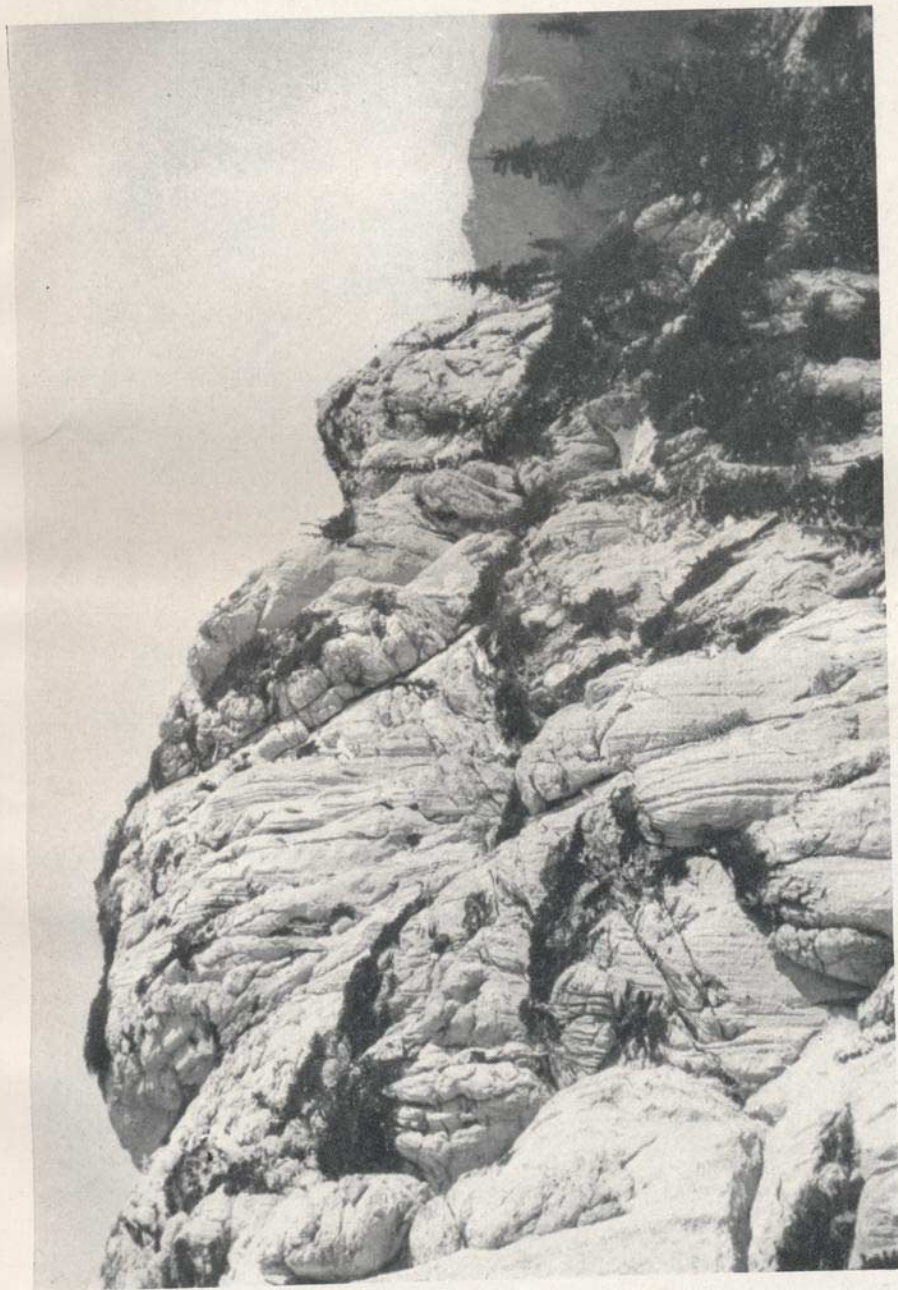

Foto: dr. I. Krajač

ROZANSKI KUKOVI: SREDISNJI VRH NA SREDISNJEM GREBENU (oko 1650 m)

